

KIRJOITUSTULKKAUKSESSA KÄYTETTÄVÄN
LYHENNELUETTELON PÄIVITTÄMINEN

Matleena Grönroos

Opinnäytetyö, kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Grönroos, Matleena. Kirjoitustulkkauksessa käytettävän lyhenneluettelon päivittäminen. Kevät 2018. 64 s., 4 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli päivittää kirjoitustulkkauksessa käytettävä lyhenneluettelo ja julkaista lyhenneluettelosta kaksi erillistä versiota. Ensimmäisessä versiossa lyhenteet ovat aakkosjärjestyksessä ja toisessa lyhenteet on jaoteltu eri teemojen tai aiheiden mukaan. Eri versioilla haluttiin helpottaa lyhenneluettelon käyttöä.

Opinnäytetyön aineisto koostui jo olemassa olevasta materiaalista sekä kyselyn kautta kerätystä materiaalista. Jo olemassa olevaan materiaaliin kuuluivat tärkeimpänä kirjoitustulkkauksessa käytettävä lyhenneluettelo, joka on julkaistu vuonna 2012, ja Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämä lyhenneluettelo suomen kielen lyhenteistä. Kysely toteutettiin sähköisesti Webropol-kyselynä. Kyselystä tiedotettiin kirjoitustulkkaja, tulkkauspalvelun käyttäjiä ja asiantuntijoita kahden järjestön postituslistan kautta. Kyselyyn vastasi yhteensä 42 henkilöä, joista 23 oli tulkkauspalvelun käyttäjiä ja 19 kirjoitustulkkaa.

Kyselyn vastauksista selvisi, miten kirjoitustulkkauksessa käytettävät lyhenteet eroavat suomen kielen lyhenteistä ja millaista ulkoasua lyhenteille toivottiin. Lisäksi avoimien vastauksien kautta vastaajien oli mahdollista ehdottaa sanoja ja lyhenteitä kirjoitustulkkauksessa käytettävään luetteloon. Kyselyssä nousi esiin tarve hengellisen ja uskonnollisen termistön lyhenteille.

Päivitetty lyhenneluettelo muodostui vertaamalla Kotimaisten kielten keskuksen lyhenneluettelo, suomen kielen sanojen lyhennysmenetelmiä ja kyselyn vastauksia keskenään. Pohjana päivitetylle lyhenneluettelolle toimi jo olemassa oleva lyhenneluettelo.

Opinnäytetyön tuloksien ja päivitetyn lyhenneluettelon pohjalta Suomen kirjoitustulkit ry ja Kuuloliitto ry jatkavat lopullisen lyhenneluettelon työstämistä.

Asiasanat: lyhenteet, tulkkaus, kirjoitustulkkaus

ABSTRACT

Grönroos, Matleena. Updating the list of abbreviations used in speech-to-text interpreting. 64 p., four appendices. Spring 2018. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Sign Language Interpretation. Degree: Interpreter.

The aim of this thesis is to update the list of abbreviations used in speech-to-text interpreting and publish two versions of the updated list. In the first version, abbreviations are listed in an alphabetical order and in the second version, abbreviations are categorized in to themes. The aim of the different versions was to make it easier to use the list of abbreviations.

The material consisted of already existing data and the material that was obtained from a survey. The already existing data consisted of the list of abbreviations used in speech-to-text interpreting that was published in 2012 and the list of abbreviations in the Finnish language that is maintained by the Institute for the Languages of Finland. The survey was arranged over the internet with the Webropol-software. Speech-to-text interpreters, interpreting service's customers and professionals were informed about the survey through two different organizations. The survey was completed by 42 informants, of which 23 were interpreting service's customers and 19 speech-to-text interpreters.

The survey's results suggest how abbreviations used in speech-to-text interpreting differ from abbreviations in the Finnish language and what is the preferred layout for the abbreviations used in speech-to-text interpreting. Along with the open-ended responses, it was possible for the informants to propose words or abbreviations to the list.

The updated list of abbreviations was composed by comparing the list of abbreviations in the Finnish language, the methods that are used to abbreviate Finnish words and the surveys answers. The list of abbreviations that was published in 2012 worked as a fundament for the updated list.

Suomen kirjoitustulkit ry and *Kuuloliitto ry* will continue working on the list of abbreviations based on this study.

Keywords: abbreviations, interpreting, speech-to-text interpreting

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KIRJOITUSTULKKAUS SUOMESSA.....	7
2.1 Kirjoitustulkkauksen historia	8
2.2 Kirjoitustulkkaus nykypäivänä.....	9
2.3 Kirjoitustulkausta käyttävät asiakasryhmät.....	13
3 SUOMEN KIELEN LYHENTEET	15
3.1 Kirjoitustulkkauksessa käytettävät lyhenteet	16
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	17
4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	17
4.2 Opinnäytetyön aineistonkeruu	18
4.3 Opinnäytetyön kyselyn kohderyhmä.....	19
4.4 Opinnäytetyön analyysimenetelmä	20
5 KIRJOITUSTULKKAUKSESSA KÄYTETTÄVÄN LYHENNELUETTELO PÄIVITYKSEN KYSELYTULOKSET	21
5.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	21
5.2 Lyhenteelle toivottu muoto	22
5.3 Lyhenteen ulkoasu	25
5.4 Termin esiintyvyys kirjoitustulkkauksessa	26
5.5 Avoimet vastaukset	27
6 POHDINTA	30
LÄHTEET.....	32
LIITEET	34
Liite 1: Lyhenneluettelo	34
Liite 2: Kysely.....	43
Liite 3: Päivitetty lyhenneluettelo teemoilla	50
Liite 4: Päivitetty lyhenneluettelo aakkosjärjestyksessä	58

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tavoitteena oli päivittää kirjoitustulkkauksessa käytettävää lyhenneluettelo. (Liite 1: Lyhenneluettelo) Lyhenneluettelo on kirjattu yleisimmin kirjoitustulkkauksessa ilmeneviä termejä, jotka aikapainen ja tulkkeen luettavuuden vuoksi lyhennetään. Lyhenteiden tarkoituksena on vähentää tulkin aikapainetta ja tehdä tulkkeesta helpommin luettavaa asiakkaalle. Tämä vaatii tulkilta ja asiakkaalta yhteistä ymmärrystä yleisimpien lyhenteiden merkityksestä. Erikoislyhenteet ovat tilannesidonnaisia ja tilanteessa luotavia eivätkä täten välttämättä yleisesti ymmärrettävissä olevia. Lyhenneluettelo on käytetty jo 1980-luvulta lähtien ja edellisen kerran yleisten lyhenteiden lyhenneluettelo on päivitetty 1.6.2012. Kuuloliiton tarpeisiin tehdyn erikoislyhenteiden luettelo on päivitetty 10.2.2014. (Kuuloliitto ry.)

Lyhenneluettelon toimivuus on riippuvainen sen ajankohtaisuudesta ja siinä esiintyvistä termeistä. Ainoastaan lyhenteet, jotka ovat entuudestaan tuttuja sekä tulkille että tulkkauspalvelun käyttäjälle, ovat helposti ymmärrettäviä. Mikäli tulkkaustilanteessa esiintyy useasti sama termi tai ilmaisu, jolle ei ole vakiintunutta lyhennettä tai sellaista ei ole lyhenneluettelossa, voidaan kirjoitustulkkauksessa tehdä omia lyhenteitä tilanteeseen sopivaksi. Lyhenne muodostetaan merkitsemällä ensimmäisellä kerralla sanaa lyhennettäessä sen alkuperäinen muoto sulkuihin välittömästi lyhenteen perään. (Salakari 2008, 13).

Lisäksi lyhenneluettelon on oltava helposti saatavilla. Lyhenneluettelon läpikäyminen on osa tulkin valmistautumista tulkkaustilanteeseen, mutta lyhenneluettelon puuttuminen tietokoneelta tai paperisena versiona voi nostaa kynnystä tutustua lyhenneluetteloon ja vaikuttaa näin tulkin valmistautumiseen. Lyhenneluettelo käydään läpi ja opiskellaan kirjoitustulkkauksen aikaisissa opinnoissa, mutta lopulta lyhenteiden opettelu ja hallinta jäävät tulkin vastuulle. Lyhenneluettelon tulisi olla helposti löydettävissä ja saatavilla myös tulkkauspalvelun käyttäjille.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä aineistoa päivitettävää lyhenneluettelo varten. Päivitettyä lyhenneluettelo varten kävin läpi tällä hetkellä käytössä olevan

kirjoitustulkkauksessa käytettävän lyhenneluettelon ja arvioin, sisältääkö luettelo esimerkiksi vanhentuneita hallinnollisia termejä. Tavoitteena oli säilyttää mahdollisimman laajasti tällä hetkellä käytössä oleva lyhenneluettelo ja tehdä siihen tarvittavia lisäyksiä. Kirjoitustulkkauksessa käytettävän lyhenneluettelon käytön helpottamiseksi työstän luettelosta kaksi eri versiota. Luettelon ensimmäiseen versioon luetteloitiin kaikki lyhenteet tällä hetkellä käytössä olevasta luettelosta sekä uudet lyhenteet teemoittain. (Liite 3: Päivitetty lyhenneluettelo teemoilla) Tällöin kirjoitustulkki ja asiakas voivat helpommin kerrata tarvittavaa termistöä ilman, että tarvitsisi selata koko luetteloä läpi löytääkseen juuri tiettyyn tilaisuuteen sopivia lyhenteitä. Toiseen versioon luetteloin kaikki lyhenteet aakkosjärjestykseen. (Liite 4: Päivitetty lyhenneluettelo aakkosjärjestyksessä)

Toteutin aineistonkeruun kahdessa osassa. Ensimmäisessä osassa tutustuin jo olemassa oleviin materiaaleihin ja loin pohjaa kyselylomakkeelle. Toisessa osassa loin internetissä täytettävän kyselylomakkeen, jossa keskityin lyhenteiden muotoon, ulkoasuun, tarpeellisuuteen ja esiintyvyyteen. Kyselylomakkeen kysymykset olivat osin strukturoituja ja osin avoimia.

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Suomen kirjoitustulkit ry:n kanssa. Suomen kirjoitustulkit ry on perustettu 17.3.2007. Suomen kirjoitustulkit ry:n tarkoituksena on esimerkiksi edistää kirjoitustulkkitoimintaa Suomessa ja toimia kirjoitustulkkien yhdyssiteenä. (Suomen kirjoitustulkit ry.) Suomen kirjoitustulkit ry on mukana Tulkkitoiminnan yhteistyöryhmässä, ja Suomen kirjoitustulkit on ollut mukana tekemässä ja päivittämässä kirjoitustulkkauksessa käytettävää lyhenneluetteloä alusta alkaen. Opinnäytetyössäni toisena ohjaajana toimi Suomen kirjoitustulkit ry:n hallituksessa toimiva kirjoitustulkki Päivi Laitinen.

2 KIRJOITUSTULKKAUS SUOMESSA

Kirjoitustulkkaukseen on erityisesti huonokuuloisten ja kuuroutuneiden käyttämä kommunikaatiomenetelmä. Muita käytettyjä menetelmiä ovat viitottu puhe, huulitaluku ja sormiaakkosviestintä. Osa kuuroutuneista on oppinut selviytymään arjessa käyttämällä huulilta lukua, mutta monelle kirjoitustulkkaukseen on ainoa keino osallistua suuriin yleisötilaisuuksiin. (Salakari 2008, 4.) Kirjoitustulkkauksessa kirjoitustulkki kirjoittaa kuulemansa tietokoneelle ja asiakas lukee tekstiä tietokoneelta tai valkokankaalta. Kirjoitustulkkaukseen tapahtuu simultaanisti ja reaaliaikaisesti (Tiittula 2005, 171). Kirjoitustulkkauksen ohjeiden mukaan kaikki kirjoitetaan. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi henkilön poistuessa tilasta tai kännykän soidessa, henkilön poistuminen ja kännykän soiminen ilmaistaan osana kirjoitustulkkaukseen. Käytännössä kirjoitustulkin on kuitenkin pakko tiivistää tekstiä aina jonkin verran. Kirjoitustulkkauksessa pyritään kirjoittamaan puheen toistot, partikkelit, murre ja puhekielisyys. Kirjoitusnopeuden on kuitenkin oltava huomattava, jolloin myös virheitä sattuu. Kirjoitustulkkauksessa ei yleensä korjata jo kirjoitettua sanaa, mikäli se on ymmärrettävissä. Pyyhkimällä sanoja ja kirjoittamalla niitä uudelleen kuluttaa enemmän aikaa ja se voi olla asiakkaalle häiritsevää. Kuten mikä tahansa tulkkaukseen, myös kirjoitustulkkaukseen on raskasta ja tästä syystä suositellaan kahta kirjoitustulkkia, mikäli tilaisuus kestää yli tunnin. Tällöin tulkit vuorottelevat aktiivisen tulkkaukseen ja tukivuoron välillä. (Tiittula 2005, 173–174.)

Kirjoitustulkkaukseen on osa vammaispalvelulain mukaista tulkkaukseen palvelua. Oikeus tulkkaukseen on henkilöllä, jolla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma, ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkaukseen työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen (L 133/2010). Tulkkaukseen tavoite on välittää huonokuuloiselle ja kuuroutuneelle se tieto, jonka kuulevat saavat kuulon avulla (Laurén 2006, 208).

2.1 Kirjoitustulkkauksen historia

Virallinen tulkkauspalvelu vaikeavammaisille alkoi vuonna 1979 invalidihuoltolain myötä. Käytäntöön tulkkauspalvelu saatiin vuonna 1980. Tällöin kuuroille myönnettiin 120 tuntia ja kuurosokeille 240 tuntia tulkkausta vuodessa. Kuuroutuneet ja huonokuuloiset pääsivät tulkkauspalvelun alaisuuteen vuonna 1985, jolloin heille myönnettiin 120 tuntia tulkkausta vuodessa. Tulkkausmenetelmät vaihtelivat asiakkaiden kommunikaatiomenetelmien mukaan ja tulkkauspäätöksen antoi sosiaalitoimisto. Sosiaalhallitus ylläpiti luetteloja tulkeista. (Marttila 2016, 20.) Vuonna 1985 kirjoitustulkkaus alkoi saada virallista statusta yhtenä tulkkausmenetelmänä, kun terveys- ja sosiaaliministeriö mainitsi kirjoitustulkkauksesta lehtisessä, joka käsitteli kuuroja ja kuurosokeita (Norberg, Stachl-Peier & Tiittula, 2015, 40). Vuonna 2007 uuden budjettilain myötä tulkkauspalvelun tuntimäärät nousivat 180 tuntiin vuodessa. (Marttila 2016, 34-37.) Tulkkauspalvelun järjestämistä vastuu siirtyi kunnilta Kansaneläkelaitokselle vuonna 2010.

1980-luvun alussa Kuulonhuoltoliitto järjesti kuuroutuneiden viikonloppuja, joita tulkattiin käsin kirjoittamalla piirtoheitinkalvolle. Kirjoitustulkkaus käsin piirtoheitinkalvolle oli yleinen kirjoitustulkkauksen muoto tekstipuhelimen rinnalla. Tekstipuhelimessa oli näppäimistö, näyttö ja modeemi. (Salakari 2008, 4.) Tekstipuhelin yhdistettiin televisioon tai tulkkausta seurattiin suoraan tekstipuhelimen ruudulta. Tekstipuhelimet olivat kuitenkin hitaita ja kovaäänisiä, mikä vaikutti kirjoitustulkkaukseen asennoitumiseen. Useimmiten kirjoitustulkkinä toimii Kuulonhuoltoliiton kanslisti tai sihteeri. Myöhemmin tekniikan parantuessa ovat asenteetkin kirjoitustulkkausta kohtaan muuttuneet myönteisemmäksi. 1980- ja 1990-luvun vaihteessa Suomessa oli käytössä kirjoitustulkkauslaite nimeltään Piko Systems, jossa käytettiin ainoastaan suuraakkosia. Suomessa oli kuitenkin yhteensä vain 10-12 Piko Systems -laitetta. Vuonna 1986 Kuulonhuoltoliitto aloitti tulkkien kouluttamisen kuuroutuneille ja vaikeasti kuulovammaisille. Koulutuksen kesto oli noin 110 tuntia. Vuonna 1989 koulutus muuttui ammatilliseksi 3-vuotiseksi koulutukseksi. Koulutusta järjestettiin Kuopiossa Pohjois-Savon Opistossa ja Turun kristillisessä opistossa. 1990-luvulla laitteiden kehityksen myötä huonokuuloiset kiinnostuivat kirjoitustulkkauksesta. Tulkkipalvelulaki (380/1987) säädettiin jo vuonna 1987, mutta se astui voimaan kaikilta osin vasta vuonna 1994. Samalla tulkkirekisterin ylläpito siirtyi järjestöjen vastuulle.

Rekisterin pääsyvaatimuksena oli lyöntinopeus, joka oli vähintään 8000 merkkiä 30 minuutissa. (Marttila 2016, 20-28.)

Vuonna 1996 alkoi ensimmäinen kirjoitustulkkauksen koulutus, jota järjesti Kuulonhuoltoliitto. Koulutuksen kesto oli 3 opintoviikkoa eli noin 120 tuntia. (Marttila 2016, 28). Viittomakielen tulkkauksen koulutus siirtyi ammattikorkeakouluille vuonna 1998. Kirjoitustulkkausopinnot eivät olleet osana tutkinnon pakollisia opintoja, mutta vuonna 2002 Humanistinen ammattikorkeakoulu tarjosi 5 opintopisteen laajuista kirjoitustulkkauskoulutusta avoimen ammattikorkeakoulun kautta. Vuonna 2005 Humanistinen ammattikorkeakoulu tarjosi 15 opintopisteen täydennyskoulutusta Kirjoitustulkkaus – kielenä englanti. Vuonna 2006 Diakonia-ammattikorkeakoulu tarjosi vastaavaa täydennyskoulutusta ruotsin kielellä, jonka laajuus oli 20 opintopistettä. Samaan aikaan viittomakieliset opiskelijat kiinnostuivat kirjoitustulkkauksen mahdollisuuksista erityisesti vieraiden kielten opiskelussa. Kirjoitustulkkaus koulutus siirtyi Kuulonhuoltoliitolta Humanistiselle ammattikorkeakoululle ja Diakonia-ammattikorkeakoululle vuonna 2007. Humanistisen ammattikorkeakoulun koulutus oli aluksi 20 opintopistettä avoimen ammattikorkeakoulun kautta, mutta vuonna 2009 koulutus muuttui 30 opintopisteen erikoistumisopinnoiksi. Vuonna 2014 Humanistinen ammattikorkeakoulu palautti kirjoitustulkkaus koulutuksen avoimen ammattikorkeakoulun tarjontaan ja osaksi tutkintoon johtavaa koulutusta. (Marttila 2016, 34-37.) Diakonia-ammattikorkeakoulu aloitti kirjoitustulkkaus koulutuksen valmistelut vuonna 2010. Pääsykokeet järjestettiin vuonna 2011 ja ensimmäinen täydennyskoulutuksena järjestetty kirjoitustulkkaus koulutus oli vuonna 2012. Uuteen opetussuunnitelmaan kirjoitustulkkaus koulutus sisällytettiin yhdeksi vaihtoehdoksi vapaasti valittaviin opintoihin. Uusi opetussuunnitelma tuli voimaan vuonna 2011 ja ensimmäiset kirjoitustulkit valmistuivat uudella opetussuunnitelmalla vuonna 2014 Diakonia-ammattikorkeakoulusta. (Ulla Niittyinperä, henkilökohtainen tiedonanto 07.04.2018.)

2.2 Kirjoitustulkkaus nykypäivänä

Kirjoitustulkkaus on tulkkausmuoto, jossa puhuttu viesti välitetään kirjoitettuun muotoon simultaanisti, yleensä kielensisäisesti (Laurén, 2006, 205). Kirjoitustulkki kirjoittaa yleensä tietokoneelle, josta asiakas seuraa kirjoitettua tulkkausta. Nykypäivänä

kirjoitustulkkauksessa käytetään kannettavia tietokoneita ja tavallista tekstinkäsittelyohjelmaa. On kuitenkin mahdollista käyttää kirjoitustulkkaukseen kehitettyä KITU-ohjelmaa. (Salakari, 2008, 5.) Kirjoitustulkkauksessa käytetään tummaa, yleensä sinistä taustaa, ja vaaleaa fontin väriä, joka erottuu taustasta selvästi. Yleisin kirjasintyyppi on Arial, koska siinä on selkeärajaiset kirjaimet. Kirjasimen koko kannattaa aina valita tilanteen mukaan niin, että asiakkaat varmasti näkevät sen. Monesti tulkilla on erillinen näppäimistö, joka on näppäinääniltään hiljainen, jotta se ei häiritsisi muita asiakkaita tai esimerkiksi kuulolaitteiden käyttäjiä. Erillinen näppäimistö mahdollistaa tulkin sijoittumisen hieman tietokoneesta erilleen, jolloin asiakkaan on henkilötulkkauksessa helpompi seurata tulkkausta. Lisäksi paritulkkauksessa vuoronvaihto onnistuu helposti siirtämällä erillinen näppäimistö vuorossa olevalle tulkille. (Salakari 2008, 6.) Uusimmat näppäimistöt ovat langattomia ja toimivat Bluetoothin avulla. Paritulkkauksessa tulkeilla voi olla omat näppäimistönsä ja tulkki kytkee Bluetoothin päälle omalla vuorollaan, jolloin näppäimistöä ei tarvitse siirtää tulkilta toiselle.

Kirjoitustulkkauksessa teksti ilmestyy samanaikaisesti kuin sitä kirjoitetaan, kirjain kirjaimelta. Kyseessä ei ole viestin mekaaninen siirtäminen ainoastaan kirjoitettuun muotoon, vaan kirjoitustulkkauksessa on otettava huomioon puhutun ja kirjoitetun kielen erot, tehtävä tiivistyksiä ja lisäyksiä. (Hirvonen & Tiittula, 2015, 256.) Puhenopeudella kirjoittaminen on lähes mahdotonta, jolloin tulketta on tiivistettävä. Kirjoitustulkin pitää hallita erilaisia tiivistämistekniikoita, jotta viestin merkitys säilyisi eikä turhia poisjättöjä tulisi. Tavallisesti tulke sisältää noin 60 prosenttia alkuperäisestä sanamäärästä. Tulkit voivat tiivistää ja tehdä poisjättöjä tai valita alkuperäiselle ilmaisulle lyhempiä muotoja, esimerkiksi lyhentämällä sanoja tai käyttämällä lyhenteitä. (Hirvonen & Tiittula, 2015, 258-259.) Poisjätöt voivat olla kokonaisia lauseita, sanoja tai päätteitä (Tiittula 2005, 175). Puheen ollessa spontaania se sisältää paljon korjauksia, uudelleen aloituksia ja toistoja. Mikäli kaikki kirjoitetaan sanasta sanaan, on tekstiä vaikea ymmärtää. Vaikka kirjoitustulkkauksessa ohjeistetaan kirjoittamaan kaikki tarkkaan juuri siinä muodossa kuin se sanotaan, on selvää, että viesti muuttuu kirjakielisemmäksi kirjoitustulkkauksessa. (Tiittula, 2005, 179.) Kirjoitustulkkauksen lukeminen ei kuitenkaan vastaa tavallista kirjoitusta, sen ilmestyessä kirjain kirjaimelta, eikä tekstiä voi silmäillä laajempina kokonaisuuksina (Tiittula, 2005, 174-175).

Kirjoitustulkkaukseen ei tule sekoittaa kääntämiseen. Parikymmentä vuotta sitten tulkkausten ja kääntämisen ero oli vielä varsin selvä. Ajatuksena oli, että kääntäminen on kirjoitetun viestin välittämistä kielestä ja kulttuurista toiseen ja tulkkauksella tarkoitettiin puhutun viestin välittämistä kielestä ja kulttuurista toiseen. Nykypäivän käsitys tulkkauksesta on laajempi. Tulkattava viesti tai tulke voi olla puhuttu, kirjoitettu, visuaalinen tai kosketukseen perustuva. (Isolahti, 198-199.) Kirjoitustulkkaukset on multimodaalista viestintää tarkoittaen, että kirjoitustulkkauksessa viestiä tulkataan modaaliteetistä toiseen: puheesta kirjoitukseen (Hirvonen & Tiittula, 2015, 252).

Kirjoitustulkkauksessa kaikki kuultavissa oleva tieto pitää muuttua visuaaliseen, nähtävissä olevaan muotoon (Hirvonen & Tiittula, 2015, 253). Jos kirjoitustulkkaukseen vertaa kieltenväliseen tekstitykseen, on erona se, että tekstitys on osana audiovisuaalista kokonaisuutta, jossa vastaanottaja saa tietoa myös äänen kautta. Jos tätä mahdollisuutta ei ole, tulee tulkkauksesta käydä ilmi kaikki puheeseen ja tilanteeseen liittyvä informaatio, jota tarvitaan viestin ymmärtämiseksi. Kirjoitustulkkauksesta tulee käydä ilmi esimerkiksi se, kuka puhuu ja milloin puheenvuoro vaihtuu. Affektisuuden ilmaisun keinot eroavat toisistaan puhutussa ja kirjoitetussa kielessä. Affektisuuden puuttuessa viestin merkitys voi muuttua kokonaan. Puhuja voi viheltää, kuiskata, huutaa, yskäistä tai vaieta. Nämä affektisuuden ilmaisut on visualisoitava eli kirjoitettava auki kirjoitustulkkaukseen. (Hirvonen & Tiittula, 2015, 255.) Eleet voivat tukea tai korvata puhetta. Mikäli tulkkauksessa on suuri viive, ei asiakas välttämättä pysty yhdistämään puhujan eleitä kirjoitettuun tekstiin, eikä merkitys täten aukea. Jos puhe on nopeaa, voi asiakas olla täysin tekstin varassa, eikä ehdi seuraamaan puhujan eleitä samanaikaisesti. (Tiittula, 2005, 184.)

Yleisimmin kirjoitustulkkaukset tapahtuu tietokoneella, mutta tarvittaessa tulkkaukset voidaan tehdä kirjoittamalla käsin. Kirjoitustulkkaukseen käytetään ryhmätilanteissa yleisötulkkauksena, jolloin kaikki osallistujat pystyvät seuraamaan tulkkausta esimerkiksi valkokankaalta. Henkilökohtainen tulkkaukset on lisääntymässä ja sitä käytetään erityisesti opiskelussa. Henkilökohtaisessa tulkkauksessa asiakas seuraa tekstiä kannettavan tietokoneen ruudulta ja yleisötulkkauksessa tietokone yhdistetään televisioon tai video-/dataprojektoriin, josta se näkyy usealle tulkkausten seuraajalle. (Laurén 2006, 205-207.) Tulkkaukseen tarvitaan hyvin erilaisissa tilanteissa ja

tilaisuuksissa. Yleisiä tulkkaustilanteita ovat seminaarit, kokoukset, viranomaisen kanssa asiointi ja koulutukset. (Hirvonen & Tiittula, 2015, 257.)

Tulkkauksessa pyritään noudattamaan sanatarkkuutta, mutta käytännössä se ei useinkaan toteudu. Kun puhujan vauhti ylittää kirjoitusnopeuden, joudutaan tulketta tiivistämään, muokkaamaan ja käyttämään lyhenteitä. (Laurén, 2006, 207.) Puhenopeuden ylittäessä kirjoitusnopeuden lyhenteiden käyttö on suositeltavaa. Myös asiakkaan lukutaakka pienenee lyhenteitä käyttämällä. Tulkkauksessa käytetään lyhenteitä, jotka ovat suomen kielen mukaisia, mutta osa lyhenteistä on erikseen sovittuja. Sovitut lyhenteet ovat erityisesti Kuuloliiton tilaisuuksissa käytettäviä termejä, jotka eivät välttämättä sovi kaikkiin tulkkaustilanteisiin.

Tulkkauksessa voidaan käyttää virallisia lyhenteitä kuten *Kela* tai *esim.* sekä asiakkaan kanssa erikseen sovittuja tilannesidonnaisia lyhenteitä. Mikäli tulkkaustilanteessa ilmenee usein toistuva termi, voi tulkki lyhentää termin tulkkauksessa. Ensimmäisellä kerralla sana kirjoitetaan kokonaisuudessaan sulkuihin, jotta asiakas tietää mitä lyhenne tarkoittaa. Lyhenteiden käyttöä toivovat paljon kirjoitustulkausta käyttävät asiakkaat. Tulkki voi varmistaa asiakkaalta ennen tilaisuuden alkua, miten hän toivoo lyhenteitä käytettävän. Yleistulkkauksessa lyhenteiden käyttöä tulee rajoittaa, koska tulkki ei voi tietää tulkkauksen seuraajien kykyä tunnistaa erikseen sovittuja lyhenteitä. (Laurén 2006, 209).

Vuonna 2015 Kansaneläkelaitoksen tulkkauspalvelun tuottajat olivat ilmoittaneet yhteensä 317 tulkkia, jotka tarjosivat kirjoitustulkausta osana vammaisten tulkkauspalvelua. Näistä 230 tulkkia työskenteli sekä viittomakielen tulkkina, että kirjoitustulkkina. Näistä 87 tulkkia tarjosivat ainoastaan kirjoitustulkausta. (Norberg, ym. 2015, 40.) Vuoden 2018 alusta käynnistyi Kelan vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelun uusi sopimuskausi, johon hyväksyttiin mukaan 40 kirjoitustulkkia. Yhteensä hankintakaudelle tarjottiin 50:tä kirjoitustulkkia. (Kela. Tietoa Kelasta. Ajankohtaista. 2017.)

2.3 Kirjoitustulkausta käyttävät asiakasryhmät

Kirjoitustulkausta käyttävät erityisesti huonokuuloiset ja kuuroutuneet. Huonokuuloinen on henkilö, jolla on jonkinasteinen kuulonvajaumus (Laurén 2006, 199). Suomessa on noin 750 000 kuulovammaista, joista arviolta 10 000 on vaikeasti huonokuuloisia (Laurén 2006, 200). Huonokuuloisen kommunikaatiomenetelmiä ovat kuultu puhe, huulilentaluku, kirjoitus ja viitottu puhe (Laurén 2006, 201). Kuuroutunut on henkilö, joka on menettänyt kuulonsa puheen oppimisiän jälkeen. Kuuroutunut ei saa kulokojeenkaan avulla selvää puheesta. Jos kuulonalenema on yli 85dB ja/tai puheenerotuskyky on alle 50 prosenttia, määritellään henkilö kuuroutuneeksi. Suomessa arvioidaan olevan 3000 kuuroutunutta. Aikuisena sisäkoivaistutteen saaneet henkilöt ovat vaikeasti huonokuuloisia tai kuuroutuneita. (Laurén 2006, 200.) Kirjoitustulkausta käyttävien asiakkaiden äidinkieli on yleensä puhuttu kieli. Usein asiakkaat puhuvat itse, jolloin tulkaus tapahtuu vain yhteen suuntaan. Viittomakieli on monelle vieras tai toinen kieli, minkä takia sitä ei käytetä tulkauksessa. (Tiittula, 2005, 171).

2.4 Kirjoitustulkkipäätös Suomessa

Kirjoitustulkkipäätöstä on järjestetty Suomessa vuodesta 1996 alkaen (Laurén 2006, 205). Suomessa kirjoitustulkkipäätöksellä onkin pitkät perinteet, jos tilannetta verrataan esimerkiksi Itävaltaan, jossa ensimmäinen kirjoitustulkkipäätös järjestettiin vasta vuonna 2010 (Norberg, ym. 2015, 38). Tällä hetkellä kirjoitustulkkaus koulutusta tarjoaa Diakonia-ammattikorkeakoulu Turussa ja Humanistinen ammattikorkeakoulu Helsingissä ja Kuopiossa. Diakonia-ammattikorkeakoulussa koulutus sisältää tulkkaus teorian, tietoa asiakasryhmistä, käytettävistä välineistä, kirjoitustulkausharjoituksia ja kirjoitustulkkaus nopeuskokeen. Koulutukseen sisältyy lähtötasokoe, jonka tavoitteena on, että opiskelija pystyy kirjoittamaan vähintään 6000 lyöntiä 30 minuutissa koulutuksen alkaessa. Koulutuksessa käydään läpi kirjoitustulkkaus perusperiaatteet ja kirjoitustulkausta kielensisäisen tulkkaus lajina. Asiakasryhmien tuntemus on myös osana koulutusta, jotta kirjoitustulkki pystyy huomioimaan eri asiakasryhmien tarpeet kirjoitustulkkausessa. Koulutuksen aikana harjoitellaan myös referointia ja tiivistävää tulkkausta sekä kirjoitustulkkausessa

käytettäviä lyhenteitä. Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kirjoitustulkkauksen osana laajempaa tulkkauksen kenttää ja pystyy kirjoitustulkaamaan vaihtelevissa tilanteissa eri asiakkaille. Myös kirjallisen kuvailun teoria on osana kirjoitustulkikoulutusta. Lisäksi kirjoitustulkilta odotetaan hyvää suomen kielen taitoa, oikeinkirjoitussääntöjen tuntemusta, hyvää artikulaatiota ja hyviä vuorovaikutustaitoja. (SoleOPS. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Avoin ammattikorkeakoulu. Humanistinen ja kasvatusala. Kirjoitustulkikoulutus. 2014.)

Kirjoitustulkkauksen koulutuksen kokonaislaajuus on yhteensä 38 opintopistettä, johon sisältyy myös mm. etiikka, viittomat, paritulkkaus, asiakaspalvelu ja ammatillisuus. Suorittaessa kirjoitustulkkauksen koulutuksen osana viittomakielentulkin AMK-tutkintoa on mahdollista hyväksilukea iso osa kirjoitustulkkauksen opinnoista. Saadakseen kirjoitustulkin pätevyyden opiskelijan on lisäksi suoritettava kirjoitustulkkauksen loppukokeet. Loppukokeisiin kuuluu nopeuskoe sekä monologitulkkauksen koe. Nopeuskokeen alin hyväksytty taso on 9000 lyöntiä 30 minuutissa. (SoleOPS. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Avoin ammattikorkeakoulu. Humanistinen ja kasvatusala. Kirjoitustulkikoulutus. 2014.)

3 SUOMEN KIELEN LYHENTEET

Lyhenteellä tarkoitetaan sanasta tai sanaliitoksesta käytettävää lyhennettyä kirjainmerkintää. Lyhentäminen säästää tilaa, sillä suurin osa sanojen kirjaimista jää silloin pois. Yhä enemmän lyhennetään yhdistysten, järjestöjen, laitosten, virastojen, teknisten laitteiden ja sairauksien nimiä. Uusia lyhenteitä syntyy ja osa lyhenteistä muuttuu ja osa katoaa käytöstä. (Nurmi 2004, 5.) Lyhenteet voidaan karkeasti jakaa neljään kategoriaan: loppulyhenteisiin, sisälyhenteisiin, koostelyhenteisiin ja lyhennesanoihin. Loppulyhenteet on katkaistu sanan alun jälkeen. Esimerkiksi lyhenne *maist.* tarkoittaa *maisteria*. Sisälyhenteissä on sanan alku- ja loppukirjain mukana lyhenteessä, esimerkiksi lyhenne *klo, kello*. Koostelyhenteissä on sanan tai ilmauksen useampia kirjaimia, esimerkiksi *SPR, Suomen Punainen Risti*. Lisäksi koostelyhenteisiin kuuluvat lyhennesanat, joita luetaan ja taivutetaan normaalien sanojen tapaan, esimerkiksi *nato, NATO*. (Nurmi 2004, 8.)

Yleisimmin käytetty lyhenne on loppulyhenne, jossa sanasta otetaan lopusta niin paljon kirjaimia pois kuin ymmärrettävyys sallii. Yleensä sana katkaistaan sellaisen konsonantin jälkeen, jota seuraisi vokaali. Peräkkäiset vokaalit ovat mukana lyhenteessä ennen loppupistettä. Tällä tavoin voidaan lyhentää lähes mikä tahansa sana tai ilmaisu. (Nurmi 2004, 9.) Loppulyhenteissä, jotka muodostuvat sanaliitoista, jätetään lyhenneosien väliin sananväli, pois lukien yhdyssanat. Lyhennettyjen osien väliin merkitään välipiste ja mikäli sanat ovat rinnasteiset merkitään lyhenteeseen yhdysmerkki. (Nurmi 2004, 10.) Kirjoitustulkkien kouluttaminen yleisimmin ja helpoiten käytetyistä lyhenteiden muodostamisen keinoista olisi tarpeellista. Tällöin tulkkauksilanteessa tilannesidonnaisia lyhenteitä muodostettaessa säilyisi yhtenäinen tyyli ja kirjoitustulkille olisi helpompaa muodostaa helposti käytettäviä lyhenteitä tarvittaessa.

Sisälyhenteiden käyttö ei ole suomen kielessä yleistä. Sisälyhenteissä jätetään kirjaimia pois sanan sisältä. Sisälyhenteisiin ei merkitä pistettä, koska sanan viimeinen kirjain on mukana lyhenteessä. (Nurmi 2004, 10.) Koostelyhenteet muodostuvat sanan alkukirjaimesta ja tarvittavasta määrästä muita kirjaimia sanan sisältä. Yhdyssanojen ja sanaliittojen koostelyhenteissä on usein mukana yhdyssanan tai sanaliiton osien alkukirjaimet tai -kirjaimia. Koostelyhenteissä isojen ja pienten kirjainten käyttö

vaihtelee tapauksittain. Mikäli kyseessä on mittayksikkö tai osittain isokirjainlyhenne, ei koostelyhenteessä käytetä pistettä. Lyhennesanat luodaan samalla tavalla kuin koostelyhenteet, mutta niitä luetaan ja taivutetaan kuten tavallisia suomen kielen sanoja. Mikäli koostelyhenne muistuttaa suomen kielen sanaa, on kirjoitettavissa ja taivutettavissa suomen kielen sanan tapaan, luetaan se lyhennesanaksi. (Nurmi 2004, 11.)

3.1 Kirjoitustulkkauksessa käytettävät lyhenteet

Kirjoitustulkkauksessa käytettävät lyhenteet ovat osittain yleisesti käytettyjä ja vakiintuneita lyhenteitä, ja osittain erikseen sovittuja. Kirjoitustulkkauksessa käytettävien lyhenteiden kanssa ei käytetä pistettä, mikä on yleistä suomen kielen lyhenteille, kun käytetään loppulyhennettä. Esimerkiksi lyhenne *maist*. Kirjoitustulkkauksessa voidaan käyttää yleisiä Kielitoimiston ohjepankin lyhenteitä tai käytössä vakiintuneita lyhenteitä, mutta on suositeltavaa jättää piste merkitsemättä. Osassa kirjoitustulkkauksessa käytettävistä lyhenteistä piste on korvattu yhdysmerkillä. Esimerkiksi lyhenne *k-keskus*, joka tarkoittaa kuulokeskusta. Kirjoitustulkkauksessa käytettävät lyhenteet eivät noudata yleisimpiä lyhennemenetelmiä. Kirjoitustulkkauksen lyhenteet ovat kuitenkin vakiintuneet kirjoitustulkkiin ja asiakkaiden keskuudessa, eikä niiden muuttamiselle ole ainakaan tällä hetkellä tarvetta. Esimerkiksi lyhenne *k-keskus* voitaisiin lyhentää yleisimpien lyhennemenetelmien avulla loppulyhenteeksi *kuulokesk*. Tällöin kuitenkin lyhenteen pituus kasvaisi eikä palvelisi enää tarkoitustaan yhtä hyvin.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Toteutin opinnäytetyön yksilötyönä. Yksilötyön valitseminen oli helppoa aikataulutuksen sekä aiheen valinnan kannalta. Parityönä aiheesta olisi saanut laajemman, jolloin olisi voitu tutkia laajemmin lyhenteiden merkitystä kirjoitustulkkauksessa. Olen kuitenkin tyytyväinen tämän hetkiseen aiheen rajaukseen, jossa lyhenneluettelon päivittäminen oli ensisijainen tavoite. Aiheen opinnäytetyöhöni sain tilauksena Suomen kirjoitustulkit ry:ltä. Opinnäytetyön aihe oli mielenkiintoinen ja ajankohtainen.

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Aloitin opinnäytetyöprosessin keväällä 2017 esittelemällä suunnitelman ohjaajilleni, tämän jälkeen syvensin teoreettista tietopohjaa ja aloin sen perusteella rajata ja muotoilla kyselylomaketta. Teoreettisissa aineistoissa keskityin erityisesti suomen kieleen ja suomen kielen lyhenteisiin sekä valitsemaani tutkimusmenetelmään. Tarvitsin teoreettista tietoa tutkimuksen analysoinnista ja aineiston julkaisemisesta. Tarkoituksena oli tavata Suomen kirjoitustulkit ry:n ja Kuuloliiton edustajat ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Aikataulullisista ongelmista johtuen tapaaminen ei kuitenkaan toteutunut. Kyselylomake lähetettiin Suomen kirjoitustulkit ry:n postituslistalla oleville kirjoitustulkeille ja Kuuloliiton postituslistan asiakkaille. Mikäli en olisi saanut kyselytutkimukseen tätä kautta tarpeeksi aineistoa, olisin ajallisesti jatkanut kyselytutkimusta ja välittänyt sen muutamille tulkkifirmoille, joissa työskentelee kirjoitustulkkeja. Tarkoituksena oli kerätä vastauksia sekä kirjoitustulkeilta, että tulkinkäyttäjiltä. Tavoitteenani oli saada kyselyn tulokset valmiiksi ennen joulukuuta 2017. Aineiston määrästä ja vastausten vaihtelevuudesta johtuen aikatauluni venyi, jolloin sain tulokset kerättyä alkuvuodesta 2018.

Päivitetty lyhenneluettelo palvelee sekä kirjoitustulkkeja, että tulkinkäyttäjiä. Valmiit lyhenteet helpottavat kirjoitustulkin taakkaa ja säästävät aikaa. Valmiista lyhenneluettelosta kirjoitustulkin sekä asiakkaan on helppo tarkistaa yleiset ja eniten käytetyt lyhenteet esimerkiksi ennen tulkkauksen alkua. Lisäksi asiakkaan lukutaakka kevenee lyhenteiden käytöllä, ja päivitettyllä lyhenneluettelolla

kirjoitustulkilla ja asiakkaalla on yhtäläiset mahdollisuudet käyttää ja ymmärtää yleisimpiä lyhenteitä. Opinnäytetyön tavoitteena oli julkaista päivitetty kirjoitustulkauksessa käytettävien lyhenteiden luettelo, sellaisessa muodossa, että se olisi helposti kirjoitustulkien ja asiakkaiden käytettävissä.

4.2 Opinnäytetyön aineistonkeruu

Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä aineistoa päivitettyä lyhenneluettelo varten. Aineistolla tarkoitan materiaalia, jonka pohjalta kirjoitustulkauksessa käytettävä lyhenneluettelon päivitys toteutettiin. Kyselytutkimus on kvalitatiivinen osa opinnäytetyötäni ja sen pohjalta varsinaisen tuotteen eli lyhenneluettelon kehitys tapahtui. Kvalitatiivinen tutkimus painottaa kokonaisvaltaisuutta, jossa esimerkiksi kyselytulokset ovat osa isompaa kokonaisuutta (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen, E. 2011, 83). Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää suurempaa aineistoa ja tarkempaa sekä analyttisempää tulosten analysointia, joka ei tässä opinnäytetyössä palvele tutkimuksen tavoitteita. Kyselytutkimukseen osallistuva sidosryhmä on suhteellisen pieni, jolloin keskityn tutkimuksen laatuun enkä määrään.

Ennen kyselyn julkaisua tutustuin Kotimaisten kielten keskuksen. Kotimaisten kielten keskuksessa tutkitaan ja huolletaan kieltä. Lisäksi se koordinoi saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen lautakuntien työtä. Kotimaisten kielten keskus ylläpitää Kielitoimiston ohjepankkia, johon kuuluu virallinen lyhenneluettelo. (Kotimaisten kielten keskus, 2015.) Lyhenneluettelo antaa ohjeita lyhenteiden oikeinkirjoituksesta. Lisäksi Kielitoimiston ohjepankin lyhenneluettelo sisältää tunnuksia, kuten mittayksiköiden tunnuksia *mm* ja *kg*. Kielitoimiston ohjepankin lyhenteet on lueteltu aakkosjärjestyksessä ja jaettu 19 eri sivulle. (Kotimaisten kielten keskus, 2015.) Kielitoimiston ohjepankin lyhenneluettelo oli yksi tärkeimmistä lähteistä kirjoitustulkauksessa käytettävälle lyhenneluettelolle.

Aineiston keruun toisessa osassa päädyin internetissä olevaan kyselyyn, joka parhaiten vastaa tavoitteisiini. Kyselytutkimuksessa käytän Webropol-työkalua sen helppokäyttöisyyden ja analyysivalmiuden vuoksi. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, mitä sanoja lyhenneluetteloon tarvittaisiin ja mitä lyhennemuotoa sanoista tulisi käyttää.

Kyselyn kysymykset olivat osin strukturoituja ja osin avoimia. Monivalintakysymyksissä, joissa haetaan oikeaa lyhennemuotoa, oli yhtenä vaihtoehtona ehdottaa omaa ratkaisua toteutettavaksi lyhenteeksi.

Kyselytutkimuksen etuna on laaja tutkimusaineisto, joka on mahdollista käsitellä nopeasti tallennettuun muotoon ja analysoida tietokoneella. Kyselytutkimuksen heikkoutena on kuitenkin se, ettei ole mahdollista varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ottavat kyselyn tai kuinka paljon väärinymmärryksiä kysymysten asettelussa on tapahtunut. Lisäksi voi olla vaikea tietää, kuinka paljon vastaaja tietää aiheesta, eli tässä tutkimuksessa kuinka paljon vastaaja on tekemisissä kirjoitustulkkausten kanssa, joko tulkin roolissa tai tulkinkäyttäjänä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2001, 182.) Kyselylomakkeessa selvitin vastaajan roolin kirjoitustulkkaukseen nähden sekä vastaajan äidinkielen. Pyrin näillä taustakysymyksillä saamaan tarkemmin kuvan vastaajista, sekä heidän kielitaidostaan.

4.3 Opinnäytetyön kyselyn kohderyhmä

Kyselyn kohderyhmäksi valitsin tulkkauspalvelun käyttäjät, kirjoitustulkit ja tulkkausalalan asiantuntijat. Suomen kirjoitustulkit ry:n kautta sain kyselyyn vastauksia tulkeilta, jotka tietävät lyhenteiden tarkoituksen ja katsovat kirjoitustulkausta ammattilaisen ja mahdollisesti palveluntuottajan näkökulmasta. Lyhenteet helpottavat vastaanottajan lukutaakkaa, ja tästä syystä halusin ottaa huomioon tulkkauspalvelun käyttäjän näkökulman lyhenneluetteloa päivittäessä. Kyselyssä erittelin vastaajien taustatietoja ainoastaan äidinkielen mukaan. Kirjoitustulkit olisi voinut eritellä vielä työkokemuksen mukaan ja tulkkauspalvelun käyttäjät viiteryhmän mukaan, mutta en kokenut sitä tarpeelliseksi.

4.4 Opinnäytetyön analyysimenetelmä

Kyselytutkimuksen aineiston analyysissa huomioin myös luonnolliset aineistot. Luonnollisilla aineistoilla tarkoitetaan tutkimuksesta huolimatta olevaa aineistoa, kuten kirjallisuutta tai viranomaisten keräämiä virallisia tilastoja ja rekisteriaineistoja. (Ronkainen, ym. 2011, 108.) Analyysin haasteena on tutustua aineistoon ilman ennakkokäsityksiä, jotta aineisto säilyttää luotettavuutensa. Analyysi voidaan jakaa kolmeen osaan, jossa ensimmäisessä osassa tutustutaan aineistoon, mihin kysymyksiin on vastattu ja millaisia avoimia vastauksia kyselytutkimus on tuottanut. Mahdolliset avoimet vastaukset luokitellaan tässä vaiheessa. Toisessa vaiheessa vastauksia vertaillaan toisiinsa, sekä luonnolliseen aineistoon. Kolmannessa vaiheessa aineistoille haetaan tieteellisiä perusteluja ja tehdään johtopäätöksiä sen pohjalta. (Ronkainen, ym. 2011, 124-125.) Toisessa vaiheessa vertailin erityisesti kyselyn lyhenteiden muotoa ja ulkoasua suomen kielen lyhennemenetelmiin. Kolmannessa vaiheessa tein johtopäätöksiä, joiden pohjalta valitsin lisättävät sanat sekä lyhenteiden muodon ja ulkoasun.

5 KIRJOITUSTULKKAUKSESSA KÄYTETTÄVÄN LYHENNELUETTELON PÄIVITYKSEN KYSELYTULOKSET

Kirjoitustulkkauksessa käytettävän lyhenneluettelon päivityksen kysely toteutettiin Webropol -työkalulla internetissä. Kyselyä jaettiin Suomen kirjoitustulkit ry:n ja Kuuloliiton postituslistan kautta. Kysely oli tarkoitettu kaikille tulkkauksen käyttäjille, kirjoitustulkeille ja alan asiantuntijoille. Kysely oli jaettu kuuteen osioon: taustatiedot, lyhenteen muoto, lyhenteen ulkoasu, termin esiintyvyys, omat ehdotukset ja kommentit ja palaute. Taustatiedoista halusin selvittää vastaajan suhteen kirjoitustulkkaukseen ja äidinkielen. Lyhenteen muotoon olin valinnut kahdeksan esimerkkisanaa, joiden muotoa kyselyssä selvitin. Esimerkkisanat valitsin sen perusteella, oliko sanan lyhenteen muodossa epäselvyyttä tai tarvetta päivitykselle. Lisäksi esimerkkisanoja oli teemoitellusta luettelosta. Lyhenteen ulkoasuun valitsin kolme esimerkkiä. Termin esiintyvyyttä kirjoitustulkkauksessa kysyin 13 esimerkkisanalla. Lisäksi sisällytin kyselyyn sanoja, jotka muodoltaan, ulkoasultaan tai esiintyvyydeltään olivat haastavia.

Kyselyyn pääsi vastaamaan saatekirjeen mukana tulleen linkin kautta (Liite 2: Kysely). Kyselyyn vastasi yhteensä 42 henkilöä. Lisäksi kysely oli avattu 305 kertaa lähettämättä vastausta.

5.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

Taustatiedot olivat ainoita pakollisia kysymyksiä kyselyssä. Taustatietoihin kuului kysymys vastaajan suhteesta kirjoitustulkkaukseen sekä äidinkielestä. Kysymys oli osin strukturoitu valmiilla vaihtoehdoilla, joiden jälkeen oli avoin vastaus. Vastaajista 23 oli tulkkauksen käyttäjiä ja 19 kirjoitustulkeja. Vastaajista 42 ilmoitti äidinkielekseen puhutun kielen (suomi / ruotsi), lisäksi kolme vastaajaa ilmoitti toiseksi äidinkielekseen viitotun kielen (suomalainen / suomenruotsalainen viittomakieli). Avoimissa vastauksissa kaksi vastaajaa ilmoitti toiseksi äidinkielekseen englannin kielen.

5.2 Lyhenteelle toivottu muoto

Kysely sisälsi kahdeksan esimerkkisanaa, joilla lähdin selvittämään lyhenteelle toivottua muotoa. Esimerkkejä olivat *Kuuloliitto*, *toimikunta*, *ammattiopisto*, *työ- ja elinkeinotoimisto*, *valtion eläkelaki*, *toiminnanjohtaja*, *terveyskeskus* ja *instagram*. Valitsin kyseiset sanat sen perusteella, kuinka vakiintunut lyhenne sanalla tällä hetkellä on. Lisäksi valitsin kyselyyn satunnaisia esimerkkisanoja eri teemoista. Vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto.

Kuuloliitto lyhennetään yleisesti *KHL*, vanhan nimensä Kuulonhuoltoliitto mukaan. Kuulonhuoltoliitto ei kuitenkaan ole kaikille tuttu nimi ja vaikka *KHL* on kirjoitustulkkausessa yleisesti käytetty lyhenne Kuuloliitosta, halusin selvittää, koetaanko kentällä tarvetta uudistaa Kuuloliitosta käytettyä lyhennettä. Yhteensä vastauksia oli 41 kappaletta. Vastauksista 30 kappaletta suosi edelleen *KHL*-lyhenteen käyttöä. Sekä *KUL*-, että *KUUL*-vaihtoehdot saivat molemmat kaksi vastausta. Toiseksi suurin vastausmäärä oli 7, jotka valitsivat jokin muu, mikä? -vaihtoehdon. Avoimissa vastauksissa oli kuitenkin vain yksi ehdotus lyhenteelle, mikä on sama kuin Kuurojen Liitolla, *KL*.

Toimikunta lyhennetään tällä hetkellä *tmk*, ja 41 vastaajaa valitsi lyhenteen pitämistä ennallaan. Vastaajista yksi oli valinnut lyhenteen muodoksi *tmi-k*, jossa käytetään kirjoitustulkkausessa käytettävien lyhenteiden tapaan pisteen sijaan yhdysmerkkiä. Vastauksia oli yhteensä 42 kappaletta.

Ammattiopisto ei löydy nykyisestä lyhenneluettelosta ja suomen kielessä ammattiopistolle on vakiintunut lyhenteeksi *ao*. Kyselyn vastauksista 16 kappaletta valitsi lyhenteen *ao*, 16 kappaletta lyhenteen *amo* ja neljä kappaletta lyhenteen *am-o*. Lisäksi kuusi vastausta valitsi jokin muu, mikä? -vaihtoehdon. Vastauksia oli yhteensä 42 kappaletta. Avoimissa vastauksissa ehdotettiin lyhenteelle muotoa *ammopisto*, mutta painotettiin, että lyhennettä on mietittävä asiakkaan kanssa yhdessä. Käytettäessä lyhennettä *ao* on kuitenkin huomioitava, että asiayhteydessä tulee selvä ero sanoille *asunto-oikeus*, jonka lyhenne suomen kielessä on *AO*. Lyhenne voi helposti sekoittaa sanaan *asianomainen*, jonka lyhenne *ao* erottuu vastaavista lyhenteistä pisteellä.

Kirjoitustulkkauksen pyrkiessä taloudelliseen tulkkaukseen on suositeltavampaa käyttää termistä *ammattiopisto* lyhyempää lyhennettä *ao*.

Työ- ja elinkeinotoimistosta on suomen kieleen vakiintunut lyhenne *TE-toimisto*. Kielitoimiston ohjepankin lyhenneluettelossa *työ- ja elinkeino* lyhennetään muotoon *TE*. Suomen kielessä sana *toimisto* kuitenkin voidaan vielä lyhentää muotoon *tsto*. Halusin kyselyssä nostaa esille kyseisen sanan, jotta saisin selville, noudatetaanko lyhenteissä enemmän yleistyneitä lyhenteitä, jolloin ne ovat helpommin käytettävissä ja laajemmin tunnetut, vai suositaanko taloudellisuutta tunnettavuuden edelle. Vastauksista 29 kappaletta valitsi vaihtoehdon *TE-tsto*. Toiseksi eniten vastauksia sai vaihtoehto *TE-toimisto* 12 vastauksella. Vastauksista kaksi oli jokin muu, mikä? -vaihtoehto. Avoimia vastauksia ei kysymykseen kuitenkaan annettu. Yhteensä vastauksia oli 43 kappaletta. Vastauksista päätellen kirjoitustulkkauksessa lyhenteen taloudellisuus on merkittävämpi tekijä kuin lyhenteen tunnettavuus. On kuitenkin huomioitava, että koska kyseessä ovat ulkoasultaan pitkälti toisiaan muistuttavat lyhenteet, on lyhenteen *TE-tsto* alkuperäinen sana helppo tunnistaa.

Valtion eläkelaki lyhennetään Kielitoimiston ohjepankin lyhenneluettelon mukaan *VaEL*. Lyhenteen muoto ei kuitenkaan ole kaikista taloudellisin kirjoitustulkkauksessa käytettäväksi. Vastauksista kuitenkin 21 kappaletta valitsi Kielitoimiston ohjepankin käyttämää lyhennemuotoa. 10 vastausta valitsi *VEL* -muodon. 7 vastausta valitsi lyhenteelle muodon *vael*. Lisäksi kolme vastausta sai lyhenteen muoto *vel* ja kaksi vastausta jokin muu, mikä? -vaihtoehto. Avoimia vastauksia kysymykseen ei jätetty.

Toinen termi, jonka koin erityisen haastavaksi, oli *toiminnanjohtaja*. Tällä hetkellä käytössä olevassa lyhenneluettelossa sekä *toimitusjohtaja* ja *toiminnanjohtaja* ovat lyhennetty *tj*. Vaikka lyhenne *tj* on kirjoitustulkkauksessa käytettävien lyhenteiden ohjeiden mukaisesti paras vaihtoehto lyhenteeksi molemmille sanoille, halusin selvittää vaihtoehtoa, mikäli tilaisuudessa tarvitsisi käyttää molempia sanoja. Vastauksia oli yhteensä 45 kappaletta, joista 23 kappaletta valitsi edelleen lyhenteen *tj* käyttöä. Toiseksi suosituin vaihtoehto oli 14 vastauksella lyhenne *tmj*. Lisäksi 6 vastausta valitsi lyhenteen *toiminj* ja yksittäiset vastaukset suosivat vaihtoehtoja *toimin-j* ja jokin muu, mikä? Tilanteessa, missä käytetään sanoja *toimitusjohtaja* ja *toiminnanjohtaja* ja lyhenteelle on tarvetta, voi asiakkaan kanssa sopia, kumpaa lyhennettä käytetään.

Kirjoitustulkkauksessa käytettävään lyhenneluetteloon voidaan myös lisätä toinen lyhennevaihtoehto: *tj, tmj – toiminnanjohtaja*.

Terveyskeskus lyhennetään tällä hetkellä muotoon *tervkeskus*. Vastauksia oli yhteensä 44 kappaletta, joista 5 kappaletta valitsi nykyisen muodon säilyttämistä. Suurin vastausmäärä oli kuitenkin vastausvaihtoehdolla jokin muu, mikä?, joka sai 16 vastausta. Avoimissa vastauksissa ehdotettiin termille taloudellisinta muotoa *tk*. Toiseksi suosituin vaihtoehto oli *tervkesk*, jonka valitsi 14 kappaletta vastauksista. Lyhenne *tervkesk* on helpommin ymmärrettävissä oleva, kuin *tk*, mutta mikäli termi esiintyy tulkkauksessa jatkuvasti, kannattaa kaikkein taloudellisinta lyhennettä käyttää. Lisäksi 7 kappaletta suosi vaihtoehtoa *tkeskus* ja kaksi kappaletta vaihtoehtoa *terv-kesk*.

Instagram edusti kyselyssä ainoaa täysin vierasperäistä sanaa, jolle on puhekielessä vakiintunut useita lyhenteitä. Vastauksia oli yhteensä 45 kappaletta, joista 14 kappaletta valitsi lyhenteen *IG*, joka vastaakin hyvin suomen kielen koostelyhennettä. Toiseksi suosituin lyhenne vastausten mukaan oli *Insta*, jonka valitsi 12 kappaletta. Lisäksi *insta* pienellä alkukirjaimella sai yhdeksän vastausta. Vähiten kannatusta saivat lyhenteet *ig* seitsemällä vastauksella ja jokin muu, mikä? kolmella vastauksella. Suomen kielessä yleisin lyhennetapa on loppulyhenne, jossa sanan lopusta poistetaan niin paljon kirjaimia kuin sanan ymmärrettävyys sallii (Nurmi 2004, 8). Tämä periaate tukisi lyhenteen *insta* käyttöä kirjoitustulkkauksessa, mutta kirjoitustulkkauksen taloudellisuuden huomioon ottaen lyhenne *IG* on parempi vaihtoehto. Avoimissa vastauksissa todettiin, että lyhenteen käyttö riippuu asiakkaasta ja tilanteesta. Etenkin, jos alkuperäinen sana ei välttämättä ole asiakkaan arkikäytössä, on hyvä varmistaa, että asiakas varmasti ymmärtää lyhenteen ja tarvittaessa voidaan käyttää lyhentämätöntä sanaa.

5.3 Lyhenteen ulkoasu

Lyhenteen ulkoasuun valitsin kolme esimerkkisanaa. Lyhenteen ulkoasussa tärkeimpänä erottavana tekijänä lyhenteiden ulkoasussa oli seuraakkosten ja välimerkkien käyttö. Kirjoitustulkkauksessa lyhenteiden käytön tarkoituksena on nopeuttaa kirjoitusta ja lukemista, jolloin lyhenteiden ulkoasu on yleensä yksinkertainen. Halusin kuitenkin kyselyssä selvittää, koetaanko lyhenteiden ulkoasu yhtenäiseksi eri sanojen välillä tai vaikuttaako yleisemmin mediassa käytetyt sanat kirjoitustulkkausten lyhenteiden ulkoasuun. Esimerkiksi *Kansaneläkelaitos* lyhennetään Kielitoimiston ohjepankin lyhenneluettelossa seuraakkosin *KELA*. Myös muista koostelyhenteistä käytetään usein seuraakkosia. Kyselyn vastauksista 19 kappaletta valitsi termistä *Kansaneläkelaitos* muodon, jossa lyhenteen ensimmäinen kirjain on seuraakkosin: *Kela*. Vastauksista 17 kappaletta valitsi muodon, jossa koko lyhenne kirjoitetaan seuraakkosin: *KELA*. Tässä tapauksessa vastaukset jakautuivat tasaisesti, jolloin lyhenneluetteloon voi tehdä lisäyksen molemmista verisioista. Lisäksi 6 vastausta suosi lyhenteelle muotoa *kela*. Yhteensä vastauksia oli 42. Tulkkaustilanteessa kirjoitustulkki voi asiakkaan kanssa sopia lyhenteen ulkoasua koskevista yksityiskohdista.

Selvää eroa ei lyhenteen ulkoasussa ollut sanalla *henkilökohtainen opintosuunnitelma*. Vastauksia oli yhteensä 43, joista 24 valitsi lyhenteen ulkoasun, jossa lyhenne kirjoitetaan pienin kirjaimin muotoon *hops*. Vastaavasti 17 kappaletta valitsi lyhenteen kirjoittamista seuraakkosin muotoon *HOPS*. Lisäksi 2 vastausta valitsi vaihtoehdon jokin muu, mikä?. Avoimessa vastauksessa ei kuitenkaan annettu esimerkkiä, mikä voisi olla kolmas vaihtoehto. Mahdollisesti termistä voitaisiin käyttää ulkoasua *Hops*. Lyhenteen kirjoittaminen isolla alkukirjaimella on kuitenkin yleensä perusteltua vain, jos termi aloittaa virkkeen.

Lyhennettäessä yliopistollisen keskussairaalan nimeä, vastauksista yli puolet, 27 kappaletta suosi kirjoitusmuotoa, jossa koko lyhenne kirjoitetaan seuraakkosin. Vastauksista 11 kappaletta valitsi vaihtoehdon *Tyks*, ja 4 vastausta valitsi vaihtoehdon *tyks*. Yhteensä vastauksia oli 42 kappaletta. Yleisissä kirjoituksissa nähdään kumpaakin versiota, esimerkiksi *Turun yliopistollinen keskussairaala* lyhennetään *TYKS* ja *Tyks*. *Turun yliopistollinen keskussairaala* käytetään koostelyhennettä, jossa on sanan tai ilmauksen useampia kirjaimia. Koostelyhenteisiin kuuluvat myös lyhennesanat (Nurmi

2004, 8). Mikäli koostelyhenne muistuttaa suomen kielen sanaa, on kirjoitettavissa ja taivutettavissa suomen kielen sanan tapaan, luetaan se lyhennesanaksi (Nurmi 2004, 11). Yhdestä sanasta, voidaan lyhenneohjeiden ja tilanteen mukaan käyttää kumpaakin versiota koostelyhenteistä. Kirjoitustulkkausessa käytettävään lyhenneluetteloon yliopistolliset keskussairaalat listataan kuitenkin koostelyhenteinä. Kirjoitustulkki ja asiakas voivat tilannekohtaisesti sopia käytetäänkö tilaisuudessa koostelyhennettä, vai lyhennesanaa.

5.4 Termin esiintyvyys kirjoitustulkkausessa

Termin esiintyvyyden kyselyn tarkoituksena oli selvittää kirjoitustulkkausessa käytettävän lyhenneluetteloon lisättävien termien ja sanojen tarpeellisuutta. Koska halusin pitää kyselyn tiiviinä, valitsin esimerkkisanoja teemojen mukaisesti. Lopulliseen kyselyyn valitsin 13 esimerkkisanaa teemojen mukaisesti. Lisäksi mukana oli sanoja, joiden tarpeellisuudesta en yksittäin ollut varma. Kyselyyn valikoitui näin sanat *Instagram*, *kokoomus*, *lapsen esiopetussuunnitelma*, *sosiaaliturva*, *sairausvakuutuslaki*, *aluehallintovirasto*, *eläketurvakeskus*, *opetusalan ammattijärjestö*, *suomen luonnonsuojeluliitto*, *vastaanottokeskus*, *Viittomakielialan Tulkkauspalvelun Tuottajat ry*, *Uusimaa* ja *Etelä-Karjala*.

Harkintani mukaan lyhenneluetteloon lisättiin sanoja, joiden käytöstä kirjoitustulkkausessa ei kyselyn perusteella ollut selvää eroa. Termin *Instagram* oli vastaajista nähnyt ja/tai käyttänyt kirjoitustulkkausessa 17 kappaletta vastaajista. Vastaavasti 25 kappaletta vastaajista ei ollut käyttänyt termiä kirjoitustulkkauksen yhteydessä. Vastaajista 21 kappaletta oli käyttänyt termiä *kokoomus* kirjoitustulkkausessa. Vastaavasti 20 kappaletta vastaajista ei ollut käyttänyt termiä kirjoitustulkkausessa ja yksi vastaaja ilmoitti vastaukseen jokin muu. Termi *sairausvakuutuslaki* oli vastaajien keskuudessa useammin käytetty, vastaajista 21 kappaletta oli käyttänyt termiä kirjoitustulkkausessa, 19 kappaletta ei ollut, ja yksi ilmoitti vastaukseen jokin muu. *Eläketurvakeskus* sai 18 vastausta, joiden perusteella termiä oli käytetty kirjoitustulkkausessa, 24 vastausta oli kuitenkin ilmoittanut, ettei ollut nähnyt tai käyttänyt termiä kirjoitustulkkausessa. Myös *opetusalan*

ammattijärjestö jakoi vastaajat lähes kahtia, jolloin 19 vastaajaa oli käyttänyt termiä kirjoitustulkkauksessa, 19 vastaajaa ei ollut ja yksi vastaaja ilmoitti vaihtoehtokseen jokin muu. Sanaa *vastaanottokeskus* oli 21 vastaajaa käyttänyt tai nähnyt kirjoitustulkkauksessa, 20 vastaajaa ei ollut käyttänyt termiä kirjoitustulkkauksessa ja yksi vastaaja valitsi vaihtoehdon jokin muu.

Selvä ero oli termillä *lapsen esiopetussuunnitelma*. Yhteensä vastaajia oli 42 kappaletta, joista 31 kappaletta ei ollut käyttänyt termiä kirjoitustulkkauksessa. *Suomen luonnonsuojeluliitto* termiä oli vain 14 kappaletta vastaajista käyttänyt kirjoitustulkkauksessa, vastaajia ollessa 42 kappaletta. *Viittomakielialan Tulkkauspalvelun Tuottajat ry* oli kirjoitustulkkauksesta tuttu vain 12 vastaajalle, kun vastaajia oli yhteensä 41. Näistä kolme oli valinnut vaihtoehdoksi jokin muu. Vastauksista voimme päätellä, ettei kyseisille termeille välttämättä ole tarvetta luoda yleistä tai yhtenäistä lyhennettä.

Sana *sosiaaliturva* oli kirjoitustulkkauksesta tuttu 32 vastaajalle, kun vastaajia oli yhteensä 42 kappaletta. Termiä *aluehallintovirasto* vastaajista oli kirjoitustulkkauksessa käyttänyt 27 kappaletta, kun vastaajia oli yhteensä 42 kappaletta. *Aluehallintovirastolle* on vakiintunut suomen kielessä lyhenne *AVI*. Sen sijaan *Uusimaa* oli 29 vastaajalle tuttu kirjoitustulkkauksesta, toisin kuin *Etelä-Karjala*, joka oli tuttu 22 vastaajalle. Molemmissa kysymyksissä vastaajia oli yhteensä 41. Tähän voi myös vaikuttaa kirjoitustulkkauksen asiakkaiden maakunnat sekä tapahtumien keskittyminen tietyille alueille.

5.5 Avoimet vastaukset

Avoimia vastauksia ja ehdotuksia kyselytutkimuksesta antoi 39 vastaajaa, eli lähes kaikki. Avoimissa ehdotuksissa vastaaja sai kertoa vapaasti oman mielipiteensä lyhenteistä ja mitä lyhenteitä toivoisi luetteloon lisättävän.

Avoimissa vastauksissa ja ehdotuksissa nousi esiin tarve hengellisen ja uskonnollisen termistön lyhenteille. Muutamille yleisimmin käytetyille sanoille, kuten *Pyhä Henki*,

Jumala ja *Raamattu*, ehdotettiin lyhenteitä *PH*, *Jla* ja *Rtu*. Hengellisen ja uskonnollisen sanaston lyhenteitä ei tällä hetkellä ole Kielitoimiston ohjepankin lyhenneluettelossa eikä kirjoitustulkkausessa käytettävässä lyhenneluettelossa. Hengellinen sanasto olisikin hyvä lisäosa kirjoitustulkkausessa käytettävälle lyhenneluettelolle. Vaikka hengellisen tilaisuuden kirjoitustulkkausessa tulkilla on mahdollisuus kirjoittaa esimerkiksi osa saarnoista tai rukouksista valmiiksi, eivät kaikki asiakkaat halua sitä tehtävän. Tällöin aikapaine ja tiivistämisen tarve kasvaa tulkilla, jolloin vakiintuneet lyhenteet helpottaisivat sekä tulkin, että asiakkaan taakkaa.

Lisäksi vastauksissa nostettiin esiin kaupunkien lyhenteet. Suurimmilla Suomen kaupungeilla on vakiintuneet lyhenteet käytössä, mutta myös pienemmille kaupungeille voisi olla hyvä vakiinnuttaa lyhenne. Kuitenkin lyhyiden kaupunginimien, kuten *Pori*, lyhentäminen entisestään on haastavaa. Tällöin voidaan suositella, että käytetään kaupungin nimeä kaikissa tapauksissa, elleivät kirjoitustulkki ja asiakas erikseen sovi erikoislyhenteestä tulkkaustilanteessa. Mikäli kaupungin nimi kuitenkin voidaan lyhentää, on lyhenteen käyttö suositeltavaa.

Avoimissa vastauksissa korostettiin lyhenteiden ulkoasua, jonka tulisi olla mahdollisimman yksinkertainen ja taloudellinen. Lyhenteiden käytön tulisikin olla mahdollisimman helppoa ja nopeuttaa kirjoitustulkkausten prosessia. Jokainen välilyönti tai turha isokirjain vie aikaa. Tämä on otettava huomioon pohtiessa, millaista lyhennettä suositellaan kirjoitustulkkausessa käytettävään lyhenneluetteloon, sekä silloin, kun tulkkaustilanteessa käytetään erikoislyhenteitä. Lisäksi painotettiin puhujan käyttämän rekisterin välittämistä kirjoitustulkkaukseen. Tämä tarkoittaa, että vaikka olisikin mahdollisuus lyhentää termiä, mutta se ei enää vastaisi puhujan käyttämää rekisteriä ja vaikuttaisi tulkkeen sävyyn, olisi parempi pitäytyä kokonaisessa sanassa.

Luetteloon toivottiin myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen lyhenteiden lisäämistä. Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on vakiintuneet ja yleisessä käytössä olevat lyhenteet, jotka voidaan sellaisenaan lisätä kirjoitustulkkausessa käytettävälle lyhenneluettelolle. Kuten yliopistollisten sairaaloiden lyhenteet, myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen lyhenteet ovat pääsääntöisesti koostelyhenteitä, joita voidaan tarvittaessa käyttää lyhennesanojen tapaan. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistollisten sairaaloiden lyhenteet voidaan liittää kirjoitustulkkausessa käytettävälle

lyhenneluettelolle liitteen muodossa, jolloin ne ovat kootusti ja helposti löydettävissä, vaikka eivät suoraan lyhenneluettelossa.

Tekniikan koko ajan kehittyessä toivottiin enemmän erilaisten ohjelmistojen käyttöä. Sekä tietoa tietokone- ja tekstinkäsittelyohjelmista, jotka tunnistavat lyhennettynä kirjoitetun sanan ja muuttavat sen kokonaiseksi sanaksi. Tässä tapauksessa kirjoitustulkin aikapaine helpottaa, mutta asiakkaalle tulkkauksen seuraaminen voi olla raskasta, mikäli lyhenteitä ei lopullisessa tulkkeessa käytetä. Kirjoitustulkkauksen alalla on kuitenkin selvä tarve selvittää uusien tekstinkäsittelyohjelmien mahdollisuuksia ja käytettävyyttä kirjoitustulkkaukseen.

Vastaajat suosivat viralliseen Kielitoimiston ohjepankin lyhenneluetteloon tutustumista ja käytännössä vakiintuneiden lyhenteiden käyttöä. Lyhenteiden käyttö ja yhtenäistäminen koettiin tarpeelliseksi, mutta samalla vastaajat kokivat, ettei niitä välttämättä tunneta tai tarvittaessa lyhenneluettelon löytäminen on hankalaa. Vastaajat suosivat kirjoitustulkkauksessa vakiintunutta käytäntöä, jossa sana kirjoitetaan ensin lyhenteen jälkeen kokonaisena sulkuihin ja tämän jälkeen sanasta voidaan käyttää pelkkää lyhennettä. Tällä tavoin voidaan luoda erikoislyhenteitä, jotka voivat olla paikka- ja tilannesidonnaisia.

Kuvaavien lyhenteiden käyttöä toivottiin enemmän, joskin niiden toivottiin pysyvän huomaamattomina. Kuvaavilla lyhenteillä tarkoitetaan esimerkiksi lyhennettä (*dia*), jolloin sulussa olevalla lyhenteellä viitataan siihen, että puheena olevan asian pystyy lukemaan esimerkiksi heijastetulta dialta. Samalla tyylillä voidaan ilmoittaa puhelimen soimisesta, naurusta tai muista ympäristön äänistä. Tilaan saapumisen tai tilasta poistumisen voi myös ilmoittaa kirjoittamalla se sulkuihin. Vaikka kyseessä ei olekaan varsinaisesti lyhenne, lasketaan ne lyhenneluettelon osaksi niiden helpottaessa ja nopeuttaessa kirjoitustulkkausprosessia.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä aineistoa kirjoitustulkkauksessa käytettävän lyhenneluettelo päivittämistä varten ja aineiston pohjalta tehdä lyhenneluettelosta päivitetty versio. Aineistonkeruussa käytin jo olemassa olevaa materiaalia, minkä lisäksi teetin kyselyn, jonka pohjalta arvioin lyhenteiden tarpeellisuutta, ulkoasua ja muotoa. Aineiston perusteella tein päivitetyn version jo olemassa olevasta lyhenneluettelosta, jonka pohjalta opinnäytetyön tilaajan on mahdollista jatkaa lyhenneluettelon päivittämistä.

Aineistoin keruussa haasteeksi nousi kirjoitustulkkauksen ja lyhenteiden käytön vähäinen tutkimus. Osa alkuperäisistä lähteistä ei enää ollut saatavilla, ja jouduin käyttämään toissijaisia lähteitä osana aineistoa. Kirjoitustulkkauksessa käytettäviä lyhenteitä ei Suomessa juurikaan ole tutkittu, eikä niiden käytöstä ole saatavilla tutkimuksia. On siis vaikea arvioida, kuinka paljon kirjoitustulkkauksessa käytettävää lyhenneluetteloa todellisuudessa käytetään ja hyödynnetään. Lyhenneluettelon käyttötilanteet vaikuttavat luettelon toimivuuteen ja monipuolisuuteen. Kirjoitustulkkauksen ja lyhenneluettelon käyttötilanteita olisi voinut kartoittaa ja saada tätä kautta tietoa, millaisissa tilanteissa ja sanastoissa lyhenneluettelolle erityisesti on tarvetta.

Kyselyn toteuttaminen oli haastavaa, sillä pyrin pitämään kyselyn lyhyehkönä, jotta saisin mahdollisimman laajan otannan vastauksia. Pitempi ja monimuotoisempi kysely olisi ollut huomattavasti tarkempi, mutta on mahdollista, etten olisi saanut tarpeeksi vastaajia, jotta kyselyn tuloksia olisi voinut käyttää. Kyselyyn vastasi yhteensä 42 ihmistä, joten olen tyytyväinen tekemääni ratkaisuun kyselyn pituudesta ja saamieni vastausten määrään. Toteutin kyselyn Webropol-työkalulla, joka toimi tarkoituksenmukaisesti tässä työssä. Ohjelman käyttö oli yksinkertaista ja kyselyn tuloksista oli mahdollista saada raportti suoraan ohjelmasta. Kyselyssä vastaajalla oli mahdollista valita yksi tai useampi vastausvaihtoehto tai ohittaa kysymys kokonaan. Tästä syystä vastauksia ei lopulta voinut vertailla vastaajien tai prosenttien perusteella, vaan vertailuun piti käyttää ainoastaan vastausten määrää. Joihinkin kysymyksiin oli vastannut vain 41 vastaajaa, mutta vastauksia oli yhteensä 42. Tällöin vastaaja on valinnut useamman vaihtoehdon.

Kysymykset olisi voinut strukturoida niin, että vastaaja valitsisi ainoastaan parhaimman vaihtoehdon, jolloin kyselyn tuloksia olisi voinut analysoida prosentuaalisesti.

Lyhenneluettelon työstäminen aineiston perusteella osoittautui haastavammaksi, kuin olin ajatellut. Jo olemassa olevan aineiston ollessa vähäistä ja kyselyn tulosten ollessa rajalliset, oli valintojen perustelu haastavaa. Valintoja tehdessä pohdin aiemman lyhenneluettelon, olemassa olevien tutkimusten, suomen kielen yleisten lyhenteiden ja kokemusteni kautta, kuinka perusteltua on lisätä jokin termi lyhenneluettelon tai vastaavasti jättää se pois. Yksiselitteistä menetelmää ei tähän ollut. Tästä syystä opinnäytetyöni toimiikin ainoastaan pohjana päivitetyn lyhenneluettelon jatkotyöstämistä varten. Suomen kirjoitustulkit ry ja Kuuloliitto ry jatkavat kirjoitustulkkauksessa käytettävän lyhenneluettelon päivitetyn version työstämistä, jotta se vastaisi parhaalla mahdollisella tavalla sekä kirjoitustulkkien että tulkkaukspalvelun käyttäjien tarpeita.

LÄHTEET

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2001). *Tutki ja kirjoita* (6. uud. p.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Hirvonen, M. & Tiittula, L. (2015). Intermodaalinen kääntäminen ja tulkkaus. Teoksessa Aaltonen, S., Siponkoski N., & Abdallah, K. (toim.) *Käännetyt maailmat. Johdatus käännösviestintään* (252–271). Tallinna: Gaudeamus
- Isolahti, N. (2015). Asioimistulkkaus ennen ja nyt. Teoksessa Aaltonen, S., Siponkoski N., & Abdallah, K. (toim.) *Käännetyt maailmat. Johdatus käännösviestintään* (197–208). Helsinki: Gaudeamus
- Kela. (2017). Tietoa Kelasta. Ajankohtaista. Saatavilla 30.3.2018 <http://www.kela.fi/-/tarkista-faktat-nain-vammaisten-henkiloiden-tulkkauspalvelu-muuttuu>
- Kotimaisten kielten keskus. Kielitoimiston ohjepankki. Lyhenneluettelo. Saatavilla 10.12.2017 <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/181/ohje/435>
- Kuuloliitto ry. Tulkkauspalvelut. Kirjoitustulkkaus. Saatavilla 5.3.2017 <http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/tulkkauspalvelut/tulkkausmenetelmat/kirjoitustulkkaus/>
- Kuuloliitto ry. Organisaatio. Historiaa. Saatavilla 5.3.2017 <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/organisaatio/historiaa/>
- L 133/2010 Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Saatavilla 4.9.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>
- Laurén, S. (2006). Kielensisäinen tulkkaus. Teoksessa Hytönen, N. & Rissanen, T. (toim.) *Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä* (199–225). Helsinki: Oy Finn Lectura
- Norberg, U., Stachl-Peier, U. & Tiittula, L. (2015). Speech-to-text interpreting in Finland, Sweden and Austria. Teoksessa *Translation & Interpreting Vol 7 No 3* (36–49) Saatavilla 30.3.2018 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/162021/Speech_to_text_in_terpreting_in_Finland_Sweden_and_Austria.pdf?sequence=1
- Nurmi, T. (2004). *Suuri lyhennesanakirja*. Jyväskylä: Gummerus
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Yläne, S. & Paavilainen, E. (2011). *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: Sanoma Pro
- Salakari, V. (2008). *Miten kirjoitustulkkausessa syntyvä tulke eroaa puheesta ja miksi?* (Pro gradu –tutkielma, Tampereen yliopisto, Kieli- ja käännöstieteiden

laitos).

Saatavilla

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/78776/gradu02360.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

SoleOPS (2014). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Avoin ammattikorkeakoulu. Humanistinen ja kasvatusala. Kirjoitustulkikoulutus. Saatavilla 15.4.2018 https://soleops.diak.fi/opsnet/disp/fi/ops_OpetTapTeks/tab/tab/sea?opettap_id=3915565&stack=push

Suomen kirjoitustulkit ry. Saatavilla 5.3.2017 <http://www.suomenkirjoitustulkit.fi>

Tiittula, L. (2005). Voiko kirjoitettua puhetta ymmärtää? Puhe ja kirjoitus limittyvät kirjoitustulkkausessa. Teoksessa Pajunen, A. & Tommola, H. (toim.) *XXXII Kielitieteen päivät Tampereella 19.–20.5.2005* (170–187). Tampere: Tampere University Press.

LIITEET

Liite 1: Lyhenneluettelo

Lyhenneluettelo I: Kirjoitustulkkauksen erikoislyhenteet

KHL	Kuuloliitto
KL	Kuurojen liitto
KLVL	Kuulovammaisten lasten vanhempien liitto
LapCi	Sisäkorvaistutelasten valtakunnallinen yhdistys Suomen Kuurosokeat
SKS	

Itä piiri	Itä-Suomen kuulopiiri
Ka piiri	Kaakkois-Suomen kuulopiiri
Ke piiri	Keski-Suomen kuulopiiri
La piiri	Lapin kuulopiiri
Lou piiri	Lounais-Suomen kuulopiiri
Län piiri	Länsi-Suomen kuulopiiri
Ou piiri	Oulun kuulopiiri
Uu piiri	Uudenmaan kuulopiiri

EI-tiimi	Etelä-Itä-tiimi
LLK-tiimi	Lounais-Länsi-Keski-tiimi
P-tiimi	Pohjois-tiimi
CiTo	Ci-toimikunta
Kuto	Kuuroutuneiden toimikunta
Nuto	Nuorten toimikunta
Krt-tiedote	Kuuroutuneiden tiedote
K-viesti	Kuuloviesti Valkea talo
Vata	
<hr/>	
an	akustikusneurinooma
ci	cochlear implant, sisäkorvaistute
hk	huonokuuloinen
hl	huulitaluku
k-keskus	kuulokeskus
k-koje	kuulokoje
k-käyrä	kuulokäyrä

k-laite	kuulolaite
k-piiri	kuulopiiri
k-yhd	kuuloyhdistys
kh	kuulonhuolto
klp	kuulolähipalvelu
krt	kuuroutunut
ks	kuurosokea
kv	kuulovammainen tai kansainvälinen
sav	sormiaakkosviestintä
s-posti	sähköposti
t-viesti	tekstiviesti
teksti-tv	tekstitelevisio
tp	tekstipuhelin
tpp	tekstipuhelupalvelu
vaik hk	vaikeasti huonokuuloinen
vk	viittomakieli tai valiokunta
vp	viitottu puhe

aik kunt-ohj	aikuisten kuntoutusohjaaja
aik kunt-siht	aikuisten kuntoutussihteeri
jory	johtoryhmä
järj	järjestö, järjestelmä, järjestää
järj-joht	järjestöjohtaja
järj-siht	järjestösihteeri
jäs-luettelo	jäsenluettelo
jäs-maksu	jäsenmaksu
jäs-rek	jäsenrekisteri
k-tulkkaus	kirjoitustulkkaus
k-tulkki	kirjoitustulkki
kt-laitteet	kirjoitustulkkauslaitteet
kory	kohderyhmä
lasten kunt-ohj	lasten kuntoutusohjaaja
ryty	ryhmätyö

t-keskus	tulkkikeskus
t-palvelu	tulkkauspalvelu
tmk	toimikunta
tyry	työryhmä
TPL	tulkkauspalvelulaki
TTYR	tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä

budj	budjetti
eslista	esityslista
hall	hallitus
hyv	hyväksyminen
kok	kokous
kys	kysymys
laill	laillinen
lh	liittohallitus
lk	liittokokous
lv	liittovaltuusto
lop käs	loppuun käsitelty

org **organisaatio**

pj puheenjohtaja

proj projekti

ptk pöytäkirja

puhv puheenvuoro

päätvlt päätösvaltainen

siht sihteeri

str **strategia**

tark tarkoittaa, tarkistaa

tj toiminnanjohtaja,
toimitusjohtaja

yhd yhdistys

lab laboratorio

pkl poliklinikka

rtg röntgen

shp sairaanhoitopiiri

srk seurakunta

srl sairaala

sote sosiaali- ja terveys

tervkeskus terveyskeskus

amk ammattikorkeakoulu

analog analoginen

digit digitaalinen

kpl kappale

ltk lautakunta, laatikko

neg negatiivinen

pos positiivinen

some sosiaalinen media

sospol sosiaalipolitiikka, sosiaalipoliittinen

tdk tiedekunta

tsto toimisto

y-vert yhdenvertainen, yhdenvertaisuus

yamk ylempi ammattikorkeakoulu

yhtkunta	yhteiskunta
yo	yliopisto, ylioppilas
<hr/>	
ed	edellinen
enint	enintään
ensimm	ensimmäinen, ensimmäistä (pääsääntönä järjestysluvut 1., 2., 3.)
hlö	henkilö
hlökoht	henkilökohtainen
hlökunta	henkilökunta
hlöstö	henkilöstö
jkv	jonkin verran
kalt	kaltainen
mahd	mahdollinen, mahdollisesti
myöh	myöhemmin, myöhempi
nyk	nykyinen, nykyään
psta	puolesta
sell	sellainen, sellaista
seur	seuraava

täll	tällainen, tällaista
tämm	tämmöinen, tämmöistä
viim	viimeinen, viimeistään
väh	vähintään
<hr/>	
...	puhujaa miettii
---	tulkki ei kuule/saa selvää, tulkki ei ehdi kirjoittaa kaikkea, ”tulkki tippui kärryiltä”
xxx	aiemmin tekstissä oli virhe, xxx:n jälkeen sama korjattuna
*	päätetty, pj kopautti nuijalla
(?)	tulkki ei ole varma esimerkiksi nimen oikeellisuudesta
-apl-	kuuluu suosionosoituksia
()	sulkuihin kirjoitetaan ympäristön äänten ja tapahtumien kuvailu (lentokone, NN poistui paikalta)
” ”	mm. ironian ilmaisemisessa: onpa ”kaunis” ilma
(dia)	puhujaa puhuu samaa asiaa, joka on heijastettu seinälle

Liite 2: Kysely

Hei!

Olen viittomakielentulkkiopiskelija ja etsin vastaajia opinnäytetyöhöni liittyvään kyselyyn. Opinnäytetyön aiheena on kirjoitustulkkauksessa käytettävän lyhennelistan päivittäminen. Kyselyn tarkoituksena on selvittää osan kirjoitustulkkauksessa käytettäviä lyhenteitä, lyhenteiden kirjoitusasua ja tarpeellisuutta.

Kysely on tarkoitettu kaikille kirjoitustulkkauksen käyttäjille, kirjoitustulkeille ja alan asiantuntijoille. Kyselyn tulosten perusteella teen ehdotelman Suomen kirjoitustulkit ry:lle päivitetystä lyhennelistasta. Valmis opinnäytetyö julkaistaan keväällä 2018 Theseus opinnäytetyötietokannassa.

Lisätietoa opinnäytetyöstä saa minulta osoitteesta matleena.gronroos@student.diak.fi

Kiitos!

Ystävällisin terveisin

Matleena Grönroos

Viittomakielentulkkiopiskelija

KIRJOITUSTULKKAUKSESSA KÄYTETTÄVÄT LYHENTEET

* Pakollinen tieto

TAUSTATIEDOT

1. Olen *

Tulkkauspalvelun käyttäjä

Kirjoitustulkki

Muu, mikä?

2. Kielitaito * - Valitse äidinkielesi

Puhutti kieli (suomi / ruotsi)

Viitottu kieli (suomalainen / suomenruotsalainen viittomakieli)

Muu, mikä?

LYHENTEEN MUOTO – Valitse seuraavista vaihtoehdoista mielestäsi sopivin lyhenne kirjoitustulkkaukseen

3. Kuuloliitto

KHL

KUL

KUUL

Jokin muu, mikä?

4. Toimikunta

tmk

tmik

tmi-k

Jokin muu, mikä?

5. Ammattiopisto

ao

am-o

amo

Jokin muu, mikä?

6. Työ- ja elinkeinotoimisto

TE-toimisto

TE-tsto

Jokin muu, mikä?

7. Valtion eläkelaki

VaEL

vael

VEL

vel

Jokin muu, mikä?

8. Toiminnanjohtaja

tj

tmj

toiminj

toimin-j

Jokin muu, mikä?

9. Terveyskeskus

tervekskus

terveks

terv-kesk

tkekskus

Jokin muu, mikä?

10. Instagram

IG

ig

Insta

insta

Jokin muu, mikä?

LYHENTEEN ULKOASU – Valitse seuraavista vaihtoehdoista mielestäsi sopivin lyhenteen ulkoasu kirjoitustulkkaukseen.

11. Kansaneläkelaitos

KELA

kela

Kela

Jokin muu, mikä?

12. Henkilökohtainen opintosuunnitelma

HOPS

hops

Jokin muu, mikä?

13. Turun yliopistollinen sairaala

TYKS

tyks

Tyks

Jokin muu, mikä?

TERMIN ESIINTYVYYS – Oletko nähnyt ja/tai käyttänyt seuraavaa termiä kirjoitustulkkausessa?

14. Instagram

Kyllä

En

Jokin muu

15. Kokoomus

Kyllä

En

Jokin muu

16. Lapsen esiopetussuunnitelma

Kyllä

En

Jokin muu

17. Sosiaaliturva

Kyllä

En

Jokin muu

18. Sairausvakuutuslaki

Kyllä

En

Jokin muu

19. Aluehallintovirasto

Kyllä

En

Jokin muu

20. Eläketurvakeskus

Kyllä

En

Jokin muu

21. Opetusalan ammattijärjestö

Kyllä

En

Jokin muu

22. Suomen luonnonsuojeluliitto

Kyllä

En

Jokin muu

23. Vastaanottokeskus

Kyllä

En

Jokin muu

24. Viittomakielialan Tulkkauspalvelualan Tuottajat ry

Kyllä

En

Jokin muu

25. Uusimaa

Kyllä

En

Jokin muu

26. Etelä-Karjala

Kyllä

En

Jokin muu

OMA EHDOTUS – Mitä termejä mielestäsi tulisi lisätä kirjoitustulkkausessa käytettävälle lyhenneluettelolle? Voit myös ehdottaa termille lyhennettä.

27. Voit kirjoittaa ehdotuksesi tähän.

KOMMENTIT JA PALAUTE

28. Voit jättää kommentin tai palautetta opinnäytetyön tekijälle tässä.

Liite 3: Päivitetty lyhenneluettelo teemoilla

JÄRJESTÖT JA JÄRJESTÖN TOIMINTA

Kuulovammaisten lasten vanhempien liitto	KLVL
Kuurojen Palvelusäätiö sr	KP
Kuurojen Liitto	KL
Kuuloliitto ry	KHL
Suomen Kuurosokeat ry	SKS
Suomen Viittomakielen tulkit ry	SVT
Suomen kirjoitustulkit	SKT
Sisäkorvaistutelasten valtakunnallinen yhdistys	LapCi
Tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä	TTYR
Viittomakielialan Tulkkauspalvelun Tuottajat ry	TUPA
CI-toimikunta	CiTo
Nuorisotoimikunta	NuTo
Kuuroutuneiden tiedote	Krt-tiedote
Kuuloviesti	K-viesti
Valkea talo	Vata
Itä-Suomen kuulopiiri	Itä piiri
Kaakkois-Suomen kuulopiiri	Ka piiri
Keski-Suomen kuulopiiri	Ke piiri
Lapin kuulopiiri	La piiri
Lounais-Suomen kuulopiiri	Lou piiri
Länsi-Suomen kuulopiiri	Län piiri
Oulun kuulopiiri	Ou piiri
Uudenmaan kuulopiiri	Uu piiri
Etelä-Itä-tiimi	EI-tiimi
Lounais-Länsi-Keski-tiimi	LLK-tiimi
Pohjois-tiimi	P-tiimi
Aikuisten kuntoutusohjaaja	aik kunt-ohj
Aikuisten kuntoutussihteeri	aik kunt-siht

Akustikusneurinooma	an
Analoginen	analog
Cochlear implant, sisäkorvaistute	ci
Digitaalinen	digi
Huonokuuloinen	hk
Huulilतालuku	hl
Kirjoitustulkkaus	k-tulkkaus
Kirjoitustulkkauslaitteet	kt-laitteet
Kirjoitustulkki	k-tulkki
Kuulokeskus	k-keskus
Kuulokoje	k-koje
Kuulokäyrä	k-käyrä
Kuulolaite	k-laite
Kuulopiiri	k-piiri
Kuuloyhdistys	k-yhd
Kuulonhuolto	kh
Kuulolähipalvelu	klp
Kuuroutunut	krt
Kuurosokea	krs
Kuulovammainen	kv
Lasten kuntoutusohjaaja	lasten kunt-ohj
Lautakunta	ltk
Sormiaakkosviestintä	sav
Sosiaalipolitiikka	sospol
Sähköposti	s-posti
Tekstiviesti	t-viesti
Tekstitelevisio	teksti-tv
Tekstipuhelin	tp
Tekstipuhelupalvelu	tpv
Tulkkauspalvelu	t-palvelu
Tulkkauspalvelulaki	tpl
Tulkkeskus	t-kesk
Toimikunta	tmk
Työryhmä	tyry

Vaikeasti huonokuuloinen	vaik hk
Viittomakieli	vk
Viitottu puhe	vp
Yhdenvertaisuus, yhdenvertainen	y-vert
Yhteiskunta	yhtkunta

KOULUTUS

Ammattikorkeakoulu	amk
Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	hojks
Henkilökohtainen opetussuunnitelma	hops
Keskiarvo	ka
Kevätlukukausi	kl
Lukuvuosi	lkv
Opintopiste	op
Opetussuunnitelma	ops
Opintoviikko	ov
Syyslukukausi	sl
Tiedekunta	tdk
Ylempi ammattikorkeakoulu	yamk
Ylioppilas, yliopisto	yo

TERVEYDENHUOLTO

Laboratorio	lab
Negatiivinen	neg
Poliklinikka	pkl
Positiivinen	pos
Röntgen	rtg
Sairaanhoitopiiri	shp
Seurakunta	srk
Sairaala	srl

Sosiaali- ja terveys	sote
Terveyskeskus	terv-kesk

MINISTERIÖT

Liikenne- ja viestintäministeriö	LVM
Maa- ja metsätalousministeriö	MMM
Oikeusasiainministeriö	OM
Opetus- ja kulttuuriministeriö	OKM
Puolustusministeriö	PLM
Sisäministeriö	SM
Sosiaali- ja terveysministeriö	STM
Työ- ja elinkeinoministeriö	TEM
Ulkoasiainministeriö	UM
Valtioneuvoston kanslia	VNK
Valtiovarainministeriö	VM
Ympäristöministeriö	YM

HALLINNOLLISET

Aluehallintovirasto	AVI
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	ELY-kesk
Eläketurvakeskus	ETK
Elintarviketurvallisuusvirasto	Evira
Hätäkeskus	Häke
Kansaneläkelaitos	Kela
Kotimaisten kielten keskus	KOTUS
Opetusalan ammattijärjestö	OAJ
Opetushallitus	OPH
Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö	SAK
Terveyden ja hyvinvoinninlaitos	THL
Terveyskeskus	t-kesk
Toimisto	tsto
Työ- ja elinkeinotoimisto	Te-tsto
Työterveyslaitos	TTL

Yhdistys yhd

TYÖELÄMÄ

Henkilö	hlö
Henkilökohtainen	hlökoht
Henkilökunta	hlökunta
Henkilöstö	hlöstö
Kansaneläkelaki	kel
Kansainvälinen	kv
Työ- ja elinkeino	te
Työehtosopimus	tes
Toimitusjohtaja	tj
Toiminnanjohtaja	tmj
Työntekijän eläkelaki	tel
Toiminimi	tmi
Valtion eläkelaki	vael
Yrittäjän eläkelaki	yel
Yhteistoiminta	yt

KOKOUSTERMISTÖ

Budjetti	budj
Esityslista	eslista
Hallitus	hall
Hyväksyminen	hyv
Johtoryhmä	jory
Järjestö, järjestelmä	järj
Järjestöjohtaja	järj-joht
Järjestösihteeri	järj-siht
Jäsenluettelo	jäs-luettelo
Jäsenmaksu	jäs-maksu
Jäsenrekisteri	jäs-rek
Kokous	kok

Kysymys	kys
Laillinen	laill
Liittohallitus	lh
Liittokokous	lk
Liittovaltuusto	lv
Loppuun käsittely	lop käs
Organisaatio	org
Puheenjohtaja	pj
Projekti	proj
Pöytäkirja	prk
Puheenvuoro	puhv
Päätösvaltainen	päätvalt
Sihteeri	siht
Strategia	str
Tarkoittaa, tarkistaa	tark
Toiminnanjohtaja	tmj
Toimitusjohtaja	tj
Yhdistys	yhd

SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaalinen media	some
Instagram	ig
Facebook	fb
WhatsApp	wa
Sähköposti	s-pos

ERILAISET MÄÄREET

Aikaisempi	aik
Arkisin	ark
Edellinen	ed
Enintään	enint
Jonkin verran	jkv
Kaltainen	kalt

Mahdollinen	mahd
Myöhemmin	myöh
Nykyään	nyk
Puolesta	psta
Päivämäärä	pvm
Sellainen	sell
Seuraava	seur
Tällainen	täll
Tämmöinen	tämm
Viimeinen	viim
Vuorokausi	vrk
Vähintään	väh

YLIOPISTOLLISET SAIRAALAT

Helsingin seudun yliopistollinen keskussairaala	HYKS
Turun yliopistollinen keskussairaala	TYKS
Oulun yliopistollinen sairaala	OYS
Tampereen yliopistollinen sairaala	TAYS
Kuopion yliopistollinen sairaala	KYS

AMMATTIKORKEAKOULUT

Ahvenanmaan ammattikorkeakoulu	HÅ
Ammattikorkeakoulu Arcada	Arcada
Ammattikorkeakoulu Novia	Novia
Centria ammattikorkeakoulu	Centria
Diakonia-ammattikorkeakoulu	Diak
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	Haaga-Helia
Hämeen ammattikorkeakoulu	HAMK
Humanistinen ammattikorkeakoulu	HUMAK
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	JAMK
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu	XAMK
Kajaanin ammattikorkeakoulu	KAMK
Karelia-ammattikorkeakoulu	Karelia
Lahden ammattikorkeakoulu	LAMK

Lapin ammattikorkeakoulu	Lapin AMK
Laurea-ammattikorkeakoulu	Laurea
Metropolia-ammattikorkeakoulu	Metropolia
Oulun ammattikorkeakoulu	OAMK
Poliisiammattikorkeakoulu	POLAMK
Saimaan ammattikorkeakoulu	Saimaan AMK
Satakunnan ammattikorkeakoulu	SAMK
Savonia-ammattikorkeakoulu	Savonia
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	SeAMK

LIITE 3 YLIOPISTOT

Helsingin yliopisto	HY
Joensuun yliopisto	JoY
Jyväskylän yliopisto	JY
Kuopion yliopisto	KY
Lapin yliopisto	LY
Oulun yliopisto	OY
Tampereen yliopisto	TaY
Turun yliopisto	TY
Vaasan yliopisto	VY
Åbo Akademi	ÅÄ

...	puhuja miettii
---	tulkki ei kuule/saa selvää, tulkki ei ehdi kirjoittaa kaikkea,
xxx	aiemmin tekstissä oli virhe, xxx:n jälkeen sama korjattuna
*	päätetty, pj kopautti nuijalla
(?)	tulkki ei ole varma esimerkiksi nimen oikeellisuudesta
-apl-	kuuluu suosionosoituksia
()	sulkuihin kirjoitetaan ympäristön äänten ja tapahtumien kuvailu (lentokone, NN poistui paikalta)
” ”	mm. ironian ilmaisemisessa: onpa ”kaunis” ilma
(dia)	puhuja puhuu samaa asiaa, joka on heijastettu seinälle

Liite 4: Päivitetty lyhenneluettelo aakkosjärjestyksessä

Ahvenanmaan ammattikorkeakoulu	HÅ
Aikaisempi	aik
Aikuisten kuntoutusohjaaja	aik kunt-ohj
Aikuisten kuntoutussihteeri	aik kunt-siht
Akustikusneurinooma	an
Aluehallintovirasto	AVI
Ammattikorkeakoulu	amk
Ammattikorkeakoulu Arcada	Arcada
Ammattikorkeakoulu Novia	Novia
Analoginen	analog
Arkisin	ark
Budjetti	budj
Centria ammattikorkeakoulu	Centria
CI-toimikunta	CiTo
Cochlear implant, sisäkorvaistute	ci
Diakonia-ammattikorkeakoulu	Diak
Digitaalinen	digi
Edellinen	ed
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	ELY-kesk
Elintarviketurvallisuusvirasto	Evira
Eläketurvakeskus	ETK
Enintään	enint
Esityslista	eslista
Etelä-Itä-tiimi	EI-tiimi
Facebook	fb
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	Haaga-Helia
Hallitus	hall
Helsingin seudun yliopistollinen keskussairaala	HYKS
Helsingin yliopisto	HY
Henkilö	hlö
Henkilökohtainen	hlökoht

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	hojks
Henkilökohtainen opetussuunnitelma	hops
Henkilökunta	hlökunta
Henkilöstö	hlöstö
Humanistinen ammattikorkeakoulu	HUMAK
Huonokuuloinen	hk
Huulilतालuku	hl
Hyväksyminen	hyv
Hämeen ammattikorkeakoulu	HAMK
Hätäkeskus	Häke
Instagram	ig
Itä-Suomen kuulopiiri	Itä piiri
Joensuun yliopisto	JoY
Johtoryhmä	jory
Jonkin verran	jkv
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	JAMK
Jyväskylän yliopisto	JY
Järjestö, järjestelmä	järj
Järjestöjohtaja	järj-joht
Järjestösihteeri	järj-siht
Jäsenluettelo	jäs-luettelo
Jäsenmaksu	jäs-maksu
Jäsenrekisteri	jäs-rek
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu	XAMK
Kaakkois-Suomen kuulopiiri	Ka piiri
Kajaanin ammattikorkeakoulu	KAMK
Kaltainen	kalt
Kansainvälinen	kv
Kansaneläkelaitos	Kela
Kansaneläkelaki	kel
Karelia-ammattikorkeakoulu	Karelia
Keskiarvo	ka
Keski-Suomen kuulopiiri	Ke piiri

Kevätlukukausi	kl
Kirjoitustulkkaus	k-tulkkaus
Kirjoitustulkkauslaitteet	kt-laitteet
Kirjoitustulkki	k-tulkki
Kokous	kok
Kotimaisten kielten keskus	KOTUS
Kuopion yliopisto	KY
Kuopion yliopistollinen sairaala	KYS
Kuulokeskus	k-keskus
Kuulokoje	k-koje
Kuulokäyrä	k-käyrä
Kuulolaite	k-laite
Kuuloliitto ry	KHL
Kuulolähipalvelu	klp
Kuulonhuolto	kh
Kuulopiiri	k-piiri
Kuulovammainen	kv
Kuulovammaisten lasten vanhempien liitto	KLVL
Kuuloviesti	K-viesti
Kuuloyhdistys	k-yhd
Kuurojen Liitto	KL
Kuurojen Palvelusäätiö sr	KP
Kuurosokea	krs
Kuuroutuneiden tiedote	Krt-tiedote
Kuuroutunut	krt
Kysymys	kys
Laboratorio	lab
Lahden ammattikorkeakoulu	LAMK
Laillinen	laill
Lapin ammattikorkeakoulu	Lapin AMK
Lapin kuulopiiri	La piiri
Lapin yliopisto	LY
Lasten kuntoutusohjaaja	lasten kunt-ohj
Laurea-ammattikorkeakoulu	Laurea

Lautakunta	ltk
Liikenne- ja viestintäministeriö	LVM
Liittohallitus	lh
Liittokokous	lk
Liittovaltuusto	lv
Loppuun käsittely	lop käs
Lounais-Länsi-Keski-tiimi	LLK-tiimi
Lounais-Suomen kuulopiiri	Lou piiri
Lukuvuosi	lkv
Länsi-Suomen kuulopiiri	Län piiri
Maa- ja metsätalousministeriö	MMM
Mahdollinen	mahd
Metropolia-ammattikorkeakoulu	Metropolia
Myöhemmin	myöh
Negatiivinen	neg
Nuorisotoimikunta	NuTo
Nykyään	nyk
Oikeusasiainministeriö	OM
Opetus- ja kulttuuriministeriö	OKM
Opetusalan ammattijärjestö	OAJ
Opetushallitus	OPH
Opetussuunnitelma	ops
Opintopiste	op
Opintoviikko	ov
Organisaatio	org
Oulun ammattikorkeakoulu	OAMK
Oulun kuulopiiri	Ou piiri
Oulun yliopisto	OY
Oulun yliopistollinen sairaala	OYS
Pohjois-tiimi	P-tiimi
Poliisiammattikorkeakoulu	POLAMK
Poliklinikka	pkl
Positiivinen	pos
Projekti	proj

Puheenjohtaja	pj
Puheenvuoro	puhv
Puolesta	psta
Puolustusministeriö	PLM
Päivämäärä	pvm
Päätösvaltainen	päätvalt
Pöytäkirja	prk
Röntgen	rtg
Saimaan ammattikorkeakoulu	Saimaan AMK
Sairaala	srl
Sairaanhoidopiiri	shp
Satakunnan ammattikorkeakoulu	SAMK
Savonia-ammattikorkeakoulu	Savonia
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	SeAMK
Sellinen	sell
Seuraava	seur
Seurakunta	srk
Sihteeri	siht
Sisäkorvaistutelasten valtakunnallinen yhdistys	LapCi
Sisäministeriö	SM
Sormiaakkosviestintä	sav
Sosiaali- ja terveys	sote
Sosiaali- ja terveysministeriö	STM
Sosiaalinen media	some
Sosiaalipolitiikka	sospol
Strategia	str
Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö	SAK
Suomen kirjoitustulkit	SKT
Suomen Kuurosokeat ry	SKS
Suomen Viittomakielen tulkit ry	SVT
Syyslukukausi	sl
Sähköposti	s-posti
Sähköposti	s-posti
Tampereen yliopisto	TaY

Tampereen yliopistollinen sairaala	TAYS
Tarkoittaa, tarkistaa	tark
Tekstipuhelin	tp
Tekstipuhelupalvelu	tp
Tekstitelevisio	teksti-tv
Tekstiviesti	t-viesti
Terveyden ja hyvinvoinninlaitos	THL
Terveyskeskus	terv-kesk
Terveyskeskus	t-kesk
Tiedekunta	tdk
Toimikunta	tmk
Toiminimi	tmi
Toiminnanjohtaja	tmj
Toiminnanjohtaja	tmj
Toimisto	tsto
Toimitusjohtaja	tj
Toimitusjohtaja	tj
Tulkkauspalvelu	t-palvelu
Tulkkauspalvelulaki	tpl
Tulkkikeskus	t-kesk
Tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä	TTYR
Turun yliopisto	TY
Turun yliopistollinen keskussairaala	TYKS
Työ- ja elinkeino	te
Työ- ja elinkeinoministeriö	TEM
Työ- ja elinkeinotoimisto	Te-tsto
Työehtosopimus	tes
Työntekijän eläkelaki	tel
Työryhmä	tyry
Työterveyslaitos	TTL
Tällainen	täll
Tämmöinen	tämm
Ulkoasiainministeriö	UM
Uudenmaan kuulopiiri	Uu piiri

Vaasan yliopisto	VY
Vaikeasti huonokuuloinen	vaik hk
Valkea talo	Vata
Valtion eläkelaki	vael
Valtioneuvoston kanslia	VNK
Valtiovarainministeriö	VM
WhatsApp	wa
Viimeinen	viim
Viitottu puhe	vp
Viittomakieli	vk
Viittomakielialan Tulkkauspalvelun Tuottajat ry	TUPA
Vuorokausi	vrk
Vähintään	väh
Yhdenvertaisuus, yhdenvertainen	y-vert
Yhdistys	yhd
Yhdistys	yhd
Yhteiskunta	yhtkunta
Yhteistoiminta	yt
Ylempi ammattikorkeakoulu	yamk
Ylioppilas, yliopisto	yo
Ympäristöministeriö	YM
Yrittäjän eläkelaki	yel
Åbo Akademi	ÅÄ
...	puhuja miettii
---	tulkki ei kuule/saa selvää, tulkki ei ehdi kirjoittaa kaikkea,
xxx	aiemmin tekstissä oli virhe, xxx:n jälkeen sama korjattuna
*	päätetty, pj kopautti nuijalla
(?)	tulkki ei ole varma esimerkiksi nimen oikeellisuudesta
-apl-	kuuluu suosionosoituksia
()	sulkuihin kirjoitetaan ympäristön äänten ja tapahtumien kuvailu (lentokone, NN poistui paikalta)
” ”	mm. ironian ilmaisemisessa: onpa ”kaunis” ilma
(dia)	puhuja puhuu samaa asiaa, joka on heijastettu seinälle